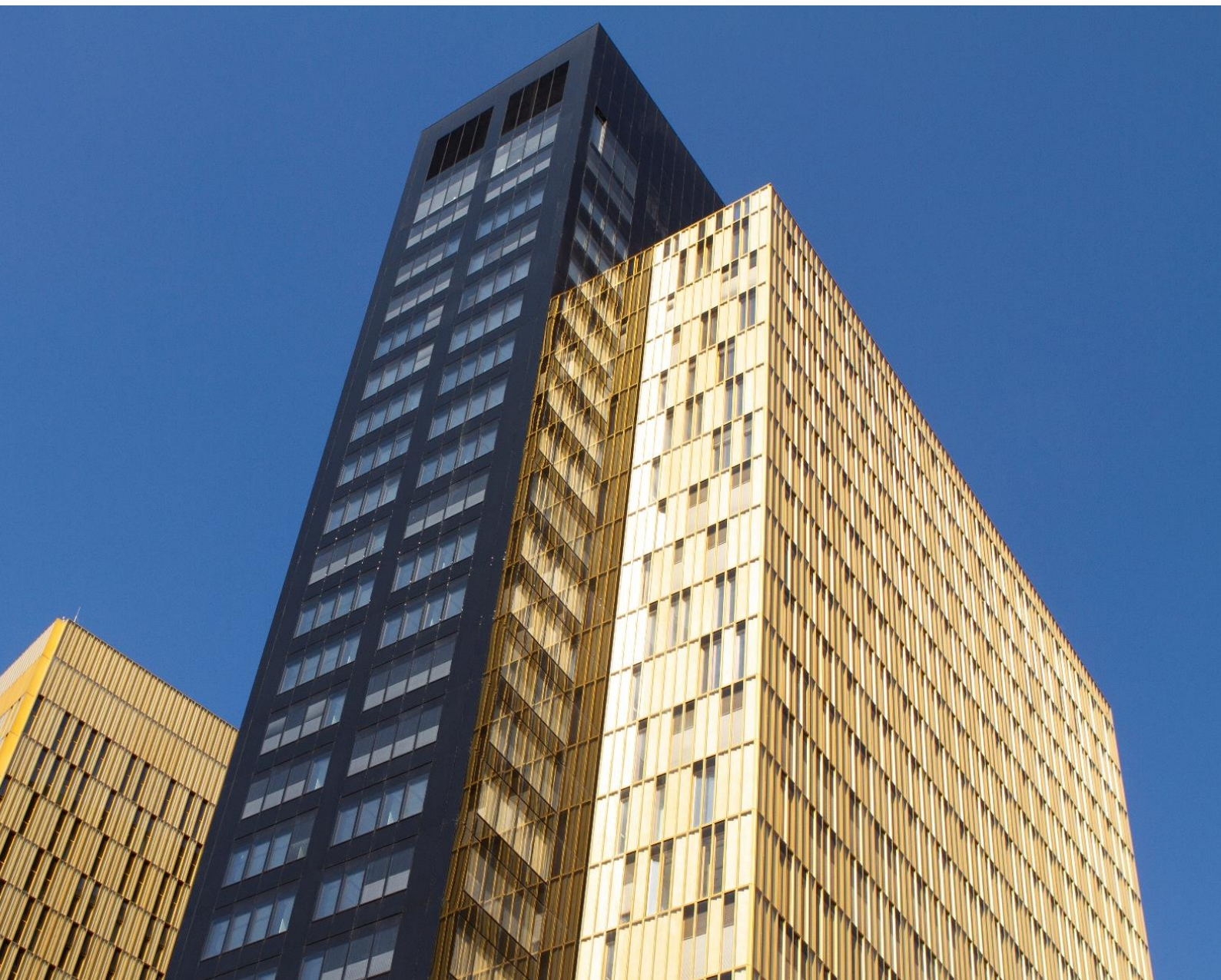

Fișă tematică

Evaluarea efectelor asupra mediului

Introducere

Considerând că cea mai bună politică de mediu este, mai degrabă, prevenirea apariției poluării sau a fenomenelor nocive la origine decât încercarea ulterioară de a neutraliza efectele acestora, legiuitorul Uniunii a elaborat un sistem de protecție preventivă a mediului a cărui piatră de temelie este constituită de obligația statelor membre de a efectua evaluări de mediu înainte de a lua anumite decizii care pot avea un impact negativ asupra mediului.

Într-o primă etapă, Consiliul a adoptat Directiva 85/337 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului¹, care a fost abrogată, codificată și înlocuită cu Directiva 2011/92 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului². În conformitate cu directivele menționate, proiectele vizate în anexele I și II la acestea care pot avea un efect semnificativ asupra mediului trebuie, înainte de a fi autorizate, să fie supuse unei evaluări a efectelor lor asupra mediului. În această privință, anexa I enumeră proiectele care, prin natura lor, prezintă riscul de a avea efecte semnificative asupra mediului și care trebuie, în principiu, să facă în mod imperativ obiectul unei evaluări a efectelor lor asupra mediului. Anexa II precizează, în schimb, proiectele care ar putea prezenta riscul de a avea efecte semnificative asupra mediului care sunt supuse unei evaluări numai în cazul în care statele membre consideră, cu respectarea cerințelor directivelor menționate, că acest lucru este impus de caracteristicile lor.

Într-o a doua etapă, Parlamentul European și Consiliul au adoptat Directiva 2001/42 privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului³, care prevede că planurile și programele enumerate în această directivă trebuie supuse unei evaluări a efectelor asupra mediului în cazul în care prezintă riscul de a avea efecte semnificative asupra mediului. Întrucât planurile și programele vizate de Directiva 2001/42 le includ pe cele care stabilesc, în anumite sectoare, cadrul pentru autorizarea proiectelor care intră sub incidența Directivelor 85/337 și 2011/92, Directiva 2001/42 a introdus, în consecință, un mecanism de evaluări ecologice în amonte față de cel instituit prin Directivele 85/337 și 2011/92 în domeniile vizate.

¹ Directiva 85/337/CEE a Consiliului din 27 iunie 1985 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului (JO 1985, L 175, p. 40, Ediție specială, 15/vol. 1, p. 174).

² Directiva 2011/92/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 decembrie 2011 privind evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului (JO 2012, L 26, p. 1).

³ Directiva 2001/42/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 27 iunie 2001 privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului (JO 2001, L 197, p. 30, Ediție specială, 15/vol. 7, p. 135).

Pe plan metodologic, Directiva 2001/42 distinge, asemenea abordării urmate de Directivele 85/337 și 2011/92, între, pe de o parte, planurile și programele care sunt, în principiu, supuse întotdeauna unei evaluări ecologice și, pe de altă parte, planurile și programele care sunt supuse unei astfel de evaluări numai în cazul în care statele membre stabilesc că pot avea efecte semnificative asupra mediului.

Cele trei directive menționate mai sus au făcut obiectul unei jurisprudențe destul de importante, ale cărei axe principale de dezvoltare sunt prezentate în această fișă.

Cuprins

Introducere.....	3
I. Evaluarea efectelor proiectelor publice și private în temeiul Directivelor 85/337 și 2011/92.....	7
1. Domeniul de aplicare al Directivelor 85/337 și 2011/92.....	7
a) Noțiunea de „proiect”	7
b) Proiecte excluse din domeniul de aplicare al Directivelor 85/337 și 2011/92.....	9
2. Obligația de evaluare a efectelor în cazul unor riscuri de efecte semnificative asupra mediului.....	10
a) Proiecte care prezintă riscul de a avea efecte semnificative asupra mediului (anexa I).....	10
b) Proiecte care pot prezenta riscul de a avea efecte semnificative asupra mediului (anexa II).....	11
i. Stabilirea necesității unei evaluări a efectelor asupra mediului	11
ii. Motivarea deciziei de a nu evalua un proiect.....	13
c) Exceptări de la obligația de evaluare a efectelor	14
3. Domeniul de aplicare al evaluării efectelor	15
4. Proceduri de aprobare de dezvoltare în mai multe etape.....	18
a) Momentul în care trebuie să intervină evaluarea efectelor.....	18
b) Stabilirea condițiilor procedurale în care se desfășoară evaluarea efectelor	20
5. Participarea publicului la procedura de adoptare a deciziilor și accesul la justiție.....	21
a) Participarea publicului la procedura de adoptare a deciziilor	21
i. Modalități de informare a publicului.....	21
ii. Participarea publicului în cursul unei proceduri de adoptare a deciziilor în mai multe etape	23
b) Accesul la justiție	24
i. Obligațiile care revin statelor membre	24
ii. Admisibilitatea căilor de atac introduse de particulari.....	26

iii.	Admisibilitatea căilor de atac introduse de asociații de protecție a mediului	28
iv.	Cerința unui cost care să nu fie prohibitiv	31
a.	Domeniu de aplicare	31
b.	Criterii de apreciere	33
6.	Efect direct și interpretare conformă	34
a)	Efectul direct vertical al directivelor și repercusiunile negative asupra drepturilor terților	34
b)	Interpretare conformă a dreptului național	35
II.	Evaluarea efectelor planurilor și programelor în temeiul Directivei 2001/42	38
1.	Domeniul de aplicare al Directivei 2001/42	38
a)	Planuri și programe care intră sub incidența Directivei 2001/42	38
b)	Abrogarea unor planuri și programe	41
2.	Obligația de evaluare a efectelor în cazul în care există riscuri semnificative privind mediul	42
a)	Planuri și programe care prezintă riscul de a avea efecte semnificative asupra mediului	42
i.	Planuri și programe care intră sub incidența articolului 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/42	42
ii.	Planuri și programe care intră sub incidența articolului 3 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2001/42	45
b)	Planuri și programe care pot prezenta riscul de a avea efecte semnificative asupra mediului	46
i.	Planuri și programe care intră sub incidența articolului 3 alineatul (3) din Directiva 2001/42	46
ii.	Planuri și programe care intră sub incidența articolului 3 alineatul (4) din Directiva 2001/42	50
3.	Consultări	50
III.	Mentținerea provizorie a efectelor unor acte naționale adoptate cu încălcarea obligației de a efectua o evaluare a efectelor	53
1.	Acte naționale adoptate cu încălcarea Directivei 2011/92	53
2.	Acte naționale adoptate cu încălcarea Directivei 2001/42	54
IV.	Aplicarea cumulată a directivelor care impun o evaluare a efectelor	58

I. Evaluarea efectelor proiectelor publice și private în temeiul Directivelor 85/337 și 2011/92

1. Domeniul de aplicare al Directivelor 85/337 și 2011/92

a) Noțiunea de „proiect”

Hotărârea din 29 iulie 2019 (Marea Cameră), Inter-Environnement Wallonie și Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, [EU:C:2019:622](#))⁴

„Trimitere preliminară – Mediu – Convenția de la Espoo – Convenția de la Aarhus – Conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică – Directiva 92/43/CEE – Articolul 6 alineatul (3) – Noțiunea de «proiect» – Evaluarea efectelor asupra sitului în cauză – Articolul 6 alineatul (4) – Noțiunea de «motive cruciale de interes public major» – Conservarea păsărilor sălbatice – Directiva 2009/147/CE – Evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului – Directiva 2011/92/UE – Articolul 1 alineatul (2) litera (a) – Noțiunea de «proiect» – Articolul 2 alineatul (1) – Articolul 4 alineatul (1) – Evaluarea efectelor asupra mediului – Articolul 2 alineatul (4) – Excepția de la evaluare – Eliminarea treptată a energiei nucleare – Legislație națională care prevede, pe de o parte, reluarea, pentru o durată de aproape 10 ani, a activității de producție industrială de energie electrică a unei centrale nucleare oprite, având ca efect amânarea cu 10 ani a datei inițial stabilite de legiuitorul național pentru dezactivarea și încetarea activității acesteia și, pe de altă parte, amânarea tot cu 10 ani a termenului inițial prevăzut de același legiuitor pentru dezactivarea și oprirea producției industriale de energie electrică a unei centrale în activitate – Lipsa evaluării efectelor asupra mediului”

Prin Hotărârea Inter-Environnement Wallonie și Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen, pronunțată la 29 iulie 2019, Curtea, reunită în Marea Cameră, se pronunță cu privire la interpretarea noțiunii de „proiect” în sensul Directivei 2011/92 și al Directivei 92/43 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică⁵.

Această hotărâre se înscrie în cadrul unui litigiu între două asociații, Inter-Environnement Wallonie ASBL și Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen ASBL, al căror obiect de activitate îl constituie protecția mediului și a cadrului de viață, pe de o parte, și Conseil des ministres (Consiliul de Miniștri, Belgia), pe de altă parte, în legătură cu legea prin care Regatul Belgiei, pe de o parte, a prevăzut reluarea, pentru o durată de aproape 10 ani, a activității de producție industrială de energie electrică a unei centrale nucleare oprite și, pe de altă parte, a amânat cu 10 ani termenul inițial prevăzut pentru dezactivarea și oprirea producției industriale de energie electrică a unei centrale

⁴ Această hotărâre este prezentată și în secțiunile I.2.a), „Proiecte care prezintă riscul de a avea efecte semnificative asupra mediului (anexa I)”, I.2.c), „Excepții de la obligația de evaluare a efectelor”, și III.1., „Acte naționale adoptate cu încălcarea Directivei 2011/92”.

⁵ Directiva 92/43/CEE a Consiliului din 21 mai 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică (JO 1992, L 206, p. 7, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 109), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2013/17/UE a Consiliului din 13 mai 2013 (JO 2013, L 158, p. 193).

nucleare în activitate. Aceste asociații reproșează în esență autorităților belgiene că au adoptat legea respectivă fără ca cerințele de evaluare prealabilă impuse de directivele menționate să fi fost respectate.

În acest context, Curtea statuează că măsurile în litigiu referitoare la prelungirea producției industriale de energie electrică a unei centrale nucleare constituie un „proiect” în sensul Directivelor 2011/92 și 92/43, întrucât implică în mod necesar lucrări de anvergură, care modifică realitatea fizică a siturilor în cauză. În principiu, acest proiect trebuie să facă obiectul unei evaluări a efectelor asupra mediului și asupra siturilor protejate în cauză anterior adoptării măsurilor respective. Împrejurarea că punerea în aplicare a acestor măsuri presupune acte ulterioare, precum emiterea, în cazul uneia dintre centralele în cauză, a unei noi autorizații individuale de producție de energie electrică în scopuri industriale, nu este determinantă în această privință. Lucrările indisociabil legate de măsurile menționate trebuie să facă de asemenea obiectul unei astfel de evaluări înainte de adoptarea măsurilor respective dacă natura și efectele potențiale ale acestora asupra mediului sunt suficient de identificabile în acest stadiu.

Hotărârea din 24 octombrie 1996 (Marea Cameră), Kraaijeveld ș.a. (C-72/95, [EU:C:1996:404](#))⁶

„Mediu – Directiva 85/337/CEE – Evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private”

În cauza Kraaijeveld, Curtea, reunită în ședință plenară, arată că legiuitorul Uniunii a intenționat să rețină o interpretare largă a domeniului de aplicare al Directivei 85/337.

Nederlandse Raad van State (Consiliul de Stat, Țările de Jos) fusese sesizat cu o acțiune în anularea unei decizii de aprobare a unui plan urbanistic zonal privind „revizuirea parțială a planurilor urbanistice zonale în cadrul consolidării digurilor”. Acest plan urbanistic zonal avea drept scop să permită lucrări de consolidare a digurilor de-a lungul râului Merwede pe teritoriul unei comune neerlandeze. Nu a fost efectuată nicio evaluare a efectelor lucrărilor menționate asupra mediului.

În acest context, instanța de trimitere a decis să adreseze întrebarea preliminară referitoare la aspectul dacă lucrările privind digurile de-a lungul căilor navigabile interioare intră în sfera noțiunii de „lucrări de canalizare și regularizare a cursurilor de apă” care figurează la punctul 10 litera (e) din anexa II la Directiva 85/337. În conformitate cu articolul 4 alineatul (2) din directiva menționată, proiectele aparținând categoriilor prezentate în respectiva anexă II constituie obiectul unei evaluări în cazul în care statele membre consideră necesară această evaluare din punctul de vedere al caracteristicilor acestor proiecte.

În această privință, Curtea arată că, deși din examinarea diferitelor versiuni lingvistice ale anexei II la Directiva 85/337 nu reiese un răspuns clar la întrebarea adresată, din textul acestei directive se poate deduce că domeniul său de aplicare este extins, iar

⁶ Această hotărâre este prezentată și în secțiunea I.2.b) i., „Stabilirea necesității unei evaluări a efectelor asupra mediului”.

obiectivul său este foarte larg. Rezultă că, deși această precizare nu reiese din toate versiunile lingvistice, punctul 10 litera (e) din anexa II la directivă trebuie interpretat în sensul că include lucrările care privesc diguri, cu atât mai mult cu cât astfel de lucrări pot avea un efect important asupra mediului în sensul directivei.

De asemenea, simplul fapt că directiva nu menționează în mod expres modificările proiectelor care intră sub incidența anexei II nu permite să se deducă că acestea nu intră în domeniul de aplicare al Directivei 85/337. Într-adevăr, s-ar aduce atingere obiectivului foarte larg al directivei în cazul în care calificarea drept „modificare a proiectului” ar permite ca anumite lucrări sau scheme să fie excluse de la obligația de realizare a unui studiu privind efectele, în condițiile în care prin natura, mărimea sau localizarea lor aceste lucrări sau scheme pot avea efecte importante asupra mediului.

În consecință, expresia „lucrări de canalizare și regularizare a cursurilor de apă” care figurează la punctul 10 litera (e) din anexa II la Directiva 85/337 trebuie interpretată în sensul că include nu numai construirea unui nou dig, ci și modificarea unui dig existent prin deplasarea, consolidarea sau extinderea sa, înlocuirea unui dig prin construirea unui nou dig în același loc, indiferent dacă acesta este mai solid sau mai larg decât cel vechi, sau chiar o combinație a mai multe dintre aceste ipoteze.

b) Proiecte excluse din domeniul de aplicare al Directivelor 85/337 și 2011/92

Hotărârea din 16 septembrie 1999, WWF ș.a. (C-435/97, [EU:C:1999:418](#))

„Mediu – Directiva 85/337/CEE – Evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului”

În răspuns la o trimitere preliminară formulată de Verwaltungsgericht, Autonome Sektion für die Provinz Bozen (Tribunalul Administrativ, Secția autonomă a provinciei Bolzano, Italia), Curtea precizează domeniul de aplicare al excepției prevăzute la articolul 1 alineatul (4) din Directiva 85/337, care exclude din domeniul de aplicare al directivei proiectele de apărare națională.

În cauza principală, instanța de trimitere era sesizată cu o acțiune în anulare introdusă împotriva autorizației administrative a unui proiect de restructurare a aeroportului Bolzano-St Jakob. Acest proiect avea ca obiectiv transformarea aeroportului, care este utilizat din anii 1925/1926 în scopuri militare, pentru aviația sportivă și care a fost utilizat de asemenea, într-o anumită perioadă și în mod limitat, în scopuri civile, într-un aeroport care să fie utilizabil din punct de vedere comercial în scopul efectuării de zboruri regulate, precum și de zboruri charter și de zboruri destinate transportului de mărfuri.

În susținerea acțiunii lor în anulare, reclamantele din acțiunea principală invocau faptul că acest proiect de restructurare putea avea efecte importante asupra mediului și ar fi

trebuit, așadar, să facă obiectul unei evaluări a efectelor asupra mediului în sensul Directivei 85/337.

În acest cadru, instanța de trimitere a adresat printre altele întrebarea preliminară referitoare la aspectul dacă articolul 1 alineatul (4) din Directiva 85/337 trebuie interpretat în sensul că un aeroport care poate servi atât în scopuri civile, cât și militare, dar a cărei utilizare principală este de natură comercială, intră în domeniul de aplicare al acestei directive.

În această privință, Curtea arată că articolul 1 alineatul (4) din Directiva 85/337 introduce o excepție de la regula generală privind evaluarea prealabilă a efectelor asupra mediului în cazul unor proiecte de apărare națională. O asemenea excludere, care introduce, așadar, o excepție de la regula generală, trebuie interpretată în mod restrictiv. Prin urmare, numai proiectele destinate în principal apărării naționale pot fi excluse de la obligația de evaluare.

Astfel, Curtea concluzionează că intră în domeniul de aplicare al directivei proiecte precum cel în discuție în litigiul principal, al căror obiectiv principal constă în restructurarea unui aeroport pentru a fi utilizabil din punct de vedere comercial, chiar dacă acest aeroport poate fi utilizat și în scopuri militare.

2. Obligația de evaluare a efectelor în cazul unor riscuri de efecte semnificative asupra mediului

a) Proiecte care prezintă riscul de a avea efecte semnificative asupra mediului (anexa I)

Hotărârea din 29 iulie 2019 (Marea Cameră), Inter-Environnement Wallonie și Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, [EU:C:2019:622](#))

„Trimitere preliminară – Mediu – Convenția de la Espoo – Convenția de la Aarhus – Conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică – Directiva 92/43/CEE – Articolul 6 alineatul (3) – Noțiunea de «proiect» – Evaluarea efectelor asupra sitului în cauză – Articolul 6 alineatul (4) – Noțiunea de «motive cruciale de interes public major» – Conservarea păsărilor sălbatice – Directiva 2009/147/CE – Evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului – Directiva 2011/92/UE – Articolul 1 alineatul (2) litera (a) – Noțiunea de «proiect» – Articolul 2 alineatul (1) – Articolul 4 alineatul (1) – Evaluarea efectelor asupra mediului – Articolul 2 alineatul (4) – Excepția de la evaluare – Eliminarea treptată a energiei nucleare – Legislație națională care prevede, pe de o parte, reluarea, pentru o durată de aproape 10 ani, a activității de producție industrială de energie electrică a unei centrale nucleare oprite, având ca efect amânarea cu 10 ani a datei inițial stabilite de legiuitorul național pentru dezactivarea și încetarea activității acesteia și, pe de altă parte, amânarea tot cu 10 ani a termenului inițial prevăzut de

același legiuitor pentru dezactivarea și oprirea producției industriale de energie electrică a unei centrale în activitate – Lipsa evaluării efectelor asupra mediului”

În această hotărâre, al cărei cadru factual a fost prezentat anterior⁷, Curtea amintește că proiectele, în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2011/92, trebuie să facă obiectul, înainte de a fi autorizate, al unei evaluări a efectelor lor asupra mediului, în temeiul articolului 2 alineatul (1) din această directivă, atunci când ar putea avea efecte semnificative asupra mediului, în temeiul între altele al naturii, al dimensiunii și al localizării lor.

Cu toate acestea, articolul 2 alineatul (1) din Directiva 2011/92 nu impune ca orice proiect care ar putea avea un impact semnificativ asupra mediului să fie supus procedurii de evaluare prevăzute de această directivă, ci numai cele care sunt menționate la articolul 4 din directiva amintită, care face trimitere la proiectele enumerate în anexele I și II la aceasta.

În această privință, din coroborarea articolului 2 alineatul (1) cu articolul 4 alineatul (1) din Directiva 2011/92 rezultă că proiectele care intră sub incidența anexei I la această directivă prezintă, prin natura lor, riscul de a avea efecte semnificative asupra mediului și trebuie în mod imperativ să facă obiectul unei evaluări a efectelor lor asupra mediului.

b) Proiecte care pot prezenta riscul de a avea efecte semnificative asupra mediului (anexa II)

i. Stabilirea necesității unei evaluări a efectelor asupra mediului

Hotărârea din 24 octombrie 1996 (Marea Cameră), Kraaijeveld ș.a. (C-72/95, [EU:C:1996:404](#))

Mediu - Directiva 85/337/CEE – Evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private

În această hotărâre, al cărei cadru factual a fost prezentat anterior⁸, se solicită de asemenea Curții să interpreteze articolul 4 alineatul (2) din Directiva 85/337. În conformitate cu această dispoziție, proiectele aparținând categoriilor prezentate în anexa II la directivă constituie obiectul unei evaluări în cazul în care statele membre consideră necesară această evaluare din punctul de vedere al caracteristicilor acestor proiecte.

Cu privire la acest aspect, Curtea precizează că, deși articolul 4 alineatul (2) al doilea paragraf din Directiva 85/337 permite statelor membre să specifice anumite tipuri de proiecte care trebuie supuse unei evaluări și să stabilească criteriile și/sau pragurile care

⁷ În ceea ce privește cadrul factual și juridic al litigiului, a se vedea secțiunea I.1.a), „Noțiunea de «proiect»”. Această hotărâre figurează și în secțiunile I.2.c), „Excepții de la obligația de evaluare a efectelor”, și III.1., „Acte naționale adoptate cu încălcarea Directivei 2011/92”.

⁸ În ceea ce privește cadrul factual și juridic al litigiului, a se vedea secțiunea II.1.a), „Noțiunea de «proiect»”.

trebuie reținute pentru a putea determina care proiecte trebuie să facă obiectul unei evaluări, această marjă de apreciere este limitată de obligația, enunțată la articolul 2 alineatul (1) din directivă, ca proiectele care pot avea efecte importante asupra mediului, prin natura, mărimea sau localizarea lor, *inter alia*, să facă obiectul unei evaluări a efectelor lor.

Astfel, un stat membru care ar stabili criteriile și/sau pragurile pentru a determina proiectele care trebuie să facă obiectul unei evaluări la un asemenea nivel încât, în practică, toate proiectele aparținând unei categorii prezentate în anexa II ar fi de la început excluse de la obligația de evaluare a efectelor ar depăși marja de apreciere de care dispune în temeiul articolului 2 alineatul (1) și al articolului 4 alineatul (2) din directivă, cu excepția cazului în care s-ar putea considera, pe baza unei aprecieri globale, că totalitatea proiectelor excluse nu poate avea efecte importante asupra mediului.

Hotărârea din 21 martie 2013, Salzburger Flughafen (C-244/12, [EU:C:2013:203](#))

„Evaluarea efectelor anumitor proiecte asupra mediului – Directiva 85/337/CEE – Articolul 2 alineatul (1) și articolul 4 alineatul (2) – Proiecte cuprinse în anexa II – Lucrări de extindere a infrastructurii unui aeroport – Examinare pe bază de praguri sau de criterii – Articolul 4 alineatul (3) – Criterii de selecție – Anexa III punctul 2 litera (g) – Zone cu o densitate mare a populației”

Concluziile desprinse din Hotărârea Kraaijeveld ș.a.⁹ cu privire la interpretarea articolului 4 alineatul (2) din Directiva 85/337 sunt confirmate și dezvoltate în Hotărârea Salzburger Flughafen, care privește problema dacă un proiect precum proiectul de extindere a infrastructurii aeroportului din Salzburg (Austria) în discuție în această cauză trebuie supus unei evaluări a efectelor sale asupra mediului în sensul Directivei 85/337¹⁰.

În această privință, legislația austriacă de transpunere a Directivei 85/337 prevedea că, pe lângă anumite modificări legate de piste de decolare și de aterizare, numai modificările aeroporturilor care puteau conduce la o creștere a numărului de zboruri cu cel puțin 20 000 anual trebuiau să facă obiectul unei evaluări ecologice.

Sesizată cu o acțiune introdusă de operatorul aeroportului din Salzburg împotriva deciziei autorității administrative competente potrivit căreia proiectul de extindere a infrastructurii aeroportului prezentat de acest operator necesita o evaluare a efectelor asupra mediului, Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă Supremă, Austria) a decis să solicite Curții să stabilească dacă Directiva 85/337 se opune legislației austriece de transpunere menționate anterior.

Răspunzând afirmativ la această întrebare, Curtea amintește că, deși articolul 4 alineatul (2) litera (b) din Directiva 85/337 conferă statelor membre o marjă de apreciere

⁹ Hotărârea din 24 octombrie 1996, Kraaijeveld ș.a. (C-72/95, EU:C:1996:404).

¹⁰ Astfel cum a fost modificată prin Directiva 97/11/CE a Consiliului din 3 martie 1997 (JO 1997, L 73, p. 5, Ediție specială, 15/vol. 3, p. 254).

pentru a stabili praguri sau criterii pentru a determina dacă un proiect precum cel în cauză, care aparține categoriilor enumerate în anexa II la directivă, trebuie să fie supus unei evaluări a efectelor asupra mediului, Austria a depășit această marjă de apreciere, întrucât pragul stabilit la cel puțin 20 000 de zboruri anual avea drept consecință faptul că modificările aduse infrastructurii aeroporturilor mici sau mijlocii nu ar necesita niciodată, în practică, o evaluare a efectelor asupra mediului, deși nu s-ar putea exclude în niciun caz posibilitatea ca asemenea lucrări să aibă efecte importante asupra mediului.

În plus, prin fixarea unui astfel de prag în scopul stabilirii necesității de a realiza o evaluare ecologică a unor proiecte precum cele în discuție în litigiul principal, legislația austriacă de transpunere ia în considerare, în pofida obligației impuse statelor membre prin articolul 4 alineatul (3) din Directiva 85/337, doar aspectul cantitativ al consecințelor unui proiect, fără a ține seama de alte criterii de selecție din anexa III la această directivă, în special de cel stabilit la punctul 2 litera (g) din anexa respectivă, și anume densitatea populației din zona vizată de proiect.

ii. Motivarea deciziei de a nu evalua un proiect

Hotărârea din 30 aprilie 2009, Mellor (C-75/08, [EU:C:2009:279](#))

„Directiva 85/337/CE – Evaluarea efectelor anumitor proiecte asupra mediului – Obligația de a pune la dispoziția publicului motivarea unei decizii de a nu evalua un proiect”

Fiind sesizată cu o trimitere preliminară formulată de Court of Appeal (England & Wales) (Civil Division) [Curtea de Apel (Anglia și Țara Galilor) (Secția civilă), Regatul Unit], Curtea precizează în ce mod trebuie motivată o decizie a autorității administrative competente de a nu efectua o evaluare a efectelor asupra mediului ale unui proiect aparținând categoriilor enumerate în anexa II la Directiva 85/337.

În octombrie 2006, Partnerships in Care a depus o cerere de permis de construcție a unei unități spitalicești de securitate medie pe un teren situat în mediul rural în zona cu peisaj excepțional Nidderdale („Nidderdale Area of Outstanding Natural Beauty”).

Prin scrisoarea din 4 decembrie 2006, Secretary of State for Communities and Local Government (denumit în continuare „Secretary of State”) a publicat o decizie potrivit căreia nu ar fi necesară o evaluare a efectelor asupra mediului. Acesta a motivat decizia respectivă prin faptul că proiectul în cauză era un „proiect de tip anexa II” care nu ar putea avea efecte importante asupra mediului ca urmare a unor factori precum natura, mărimea sau localizarea sa. Acesta nu a prezentat motive mai precise.

Domnul Mellor a introdus o acțiune împotriva acestei decizii a Secretary of State, care a fost respinsă de High Court of Justice (England & Wales), Queen’s Bench Division [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Queen’s Bench, Regatul Unit]. Sesizată în

apel, instanța de trimitere a decis să adreseze întrebările preliminare referitoare la aspectul dacă și, eventual, în ce mod trebuie motivată o decizie de a nu efectua o evaluare a efectelor asupra mediului în temeiul Directivei 85/337¹¹.

În această privință, Curtea arată că articolul 4 din Directiva 85/337 trebuie interpretat în sensul că nu impune ca decizia prin care se concluzionează că nu este necesar ca un proiect aparținând categoriilor enumerate în anexa II la directiva menționată să fie supus unei evaluări a efectelor asupra mediului să conțină ea însăși motivele pentru care autoritatea competentă a decis că o astfel de evaluare nu este necesară. Cu toate acestea, în ipoteza în care o persoană interesată solicită acest lucru, autoritatea administrativă competentă este obligată să îi comunice motivele pentru care a fost adoptată această decizie sau informațiile și documentele pertinente în răspuns la cererea prezentată. Această comunicare ulterioară poate lua nu numai forma unui enunț expres al motivării, ci și forma punerii la dispoziție de informații și de documente pertinente în răspuns la cererea prezentată.

Curtea precizează în plus că, în ipoteza în care decizia unui stat membru de a nu supune un proiect aparținând categoriilor enumerate în anexa II la Directiva 85/337 unei evaluări a efectelor asupra mediului conform articolelor 5-10 din directiva menționată indică motivele pe care aceasta se întemeiază, decizia menționată este suficient de motivată în cazul în care motivele pe care le conține, adăugate elementelor care au fost deja aduse la cunoștința persoanelor interesate și eventual completate cu informațiile suplimentare necesare pe care administrația națională competentă este obligată să le furnizeze la cererea acestora, sunt apte să le permită să aprecieze oportunitatea de a formula o acțiune împotriva acestei decizii.

c) Excepții de la obligația de evaluare a efectelor

Hotărârea din 29 iulie 2019 (Marea Cameră), Inter-Environnement Wallonie și Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, [EU:C:2019:622](#))

„Trimitere preliminară – Mediu – Convenția de la Espoo – Convenția de la Aarhus – Conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică – Directiva 92/43/CEE – Articolul 6 alineatul (3) – Noțiunea de «proiect» – Evaluarea efectelor asupra sitului în cauză – Articolul 6 alineatul (4) – Noțiunea de «motive cruciale de interes public major» – Conservarea păsărilor sălbatice – Directiva 2009/147/CE – Evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului – Directiva 2011/92/UE – Articolul 1 alineatul (2) litera (a) – Noțiunea de «proiect» – Articolul 2 alineatul (1) – Articolul 4 alineatul (1) – Evaluarea efectelor asupra mediului – Articolul 2 alineatul (4) – Excepția de la evaluare – Eliminarea treptată a energiei nucleare – Legislație

¹¹ Astfel cum a fost modificată prin Directiva 2003/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 mai 2003 de instituire a participării publicului la elaborarea anumitor planuri și programe privind mediul și de modificare a Directivelor 85/337/CEE și 96/61/CE ale Consiliului în ceea ce privește participarea publicului și accesul la justiție (JO 2003, L 156, p. 17, Ediție specială, 15/vol. 10, p. 8).

națională care prevede, pe de o parte, reluarea, pentru o durată de aproape 10 ani, a activității de producție industrială de energie electrică a unei centrale nucleare oprite, având ca efect amânarea cu 10 ani a datei inițial stabilite de legiuitorul național pentru dezactivarea și încetarea activității acesteia și, pe de altă parte, amânarea tot cu 10 ani a termenului inițial prevăzut de același legiuitor pentru dezactivarea și oprirea producției industriale de energie electrică a unei centrale în activitate – Lipsa evaluării efectelor asupra mediului”

În această hotărâre, al cărei cadru factual a fost prezentat anterior¹², Curtea interpretează de asemenea articolul 2 alineatul (4) din Directiva 2011/92, care permite statelor membre, în cazuri excepționale, să excepteze un anumit proiect, în totalitate sau în parte, de la dispozițiile prevăzute de această directivă.

În această privință, Curtea precizează că un stat membru nu este autorizat să excepteze, în temeiul acestei dispoziții, un proiect referitor la prelungirea producției industriale de energie electrică a unei centrale nucleare de la o evaluare a efectelor asupra mediului în vederea garantării siguranței aprovizionării sale cu energie electrică decât în cazul în care statul membru respectiv demonstrează printre altele că riscul pentru siguranța acestei aprovizionări este, în mod rezonabil, probabil și că proiectul în discuție prezintă un caracter de urgență care poate justifica lipsa unei astfel de evaluări. Această posibilitate de exceptare nu aduce însă atingere obligației de evaluare ecologică ce vizează proiectele care, precum cel în discuție în litigiul principal, au efecte transfrontaliere.

3. Domeniul de aplicare al evaluării efectelor

Hotărârea din 14 martie 2013, Leth (C-420/11, [EU:C:2013:166](#))

„Mediu – Directiva 85/337/CEE – Evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului – Autorizarea unui astfel de proiect în lipsa unei evaluări adecvate – Obiectivele acestei evaluări – Condiții cărora le este subordonată existența unui drept la repararea prejudiciului – Includerea sau neincluderea protecției particularilor împotriva prejudiciilor materiale”

În răspuns la o trimitere preliminară formulată de Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă, Austria), Curtea precizează domeniul de aplicare al evaluării efectelor în temeiul Directivei 85/337¹³ atunci când proiectul în cauză dă naștere de asemenea unor tulburări anormale de vecinătate.

¹² În ceea ce privește cadrul factual și juridic al litigiului, a se vedea secțiunea I.1.a), „Noțiunea de «proiect»”. Această hotărâre este prezentată și în secțiunile I.2.a), „Proiecte care prezintă risc de a avea efecte semnificative asupra mediului (anexa I)”, și III.1., „Acte naționale adoptate cu încălcarea Directivei 2011/92”.

¹³ Astfel cum a fost modificată prin Directiva 97/11/CE a Consiliului din 3 martie 1997 (JO 1997, L 73, p. 5, Ediție specială, 15/vol. 3, p. 254) și prin Directiva 2003/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 mai 2003 (JO 2003, L 156, p. 17, Ediție specială, 15/vol. 10, p. 8).

Reclamanta din litigiul principal, doamna Leth, este proprietara unei case situate în perimetrul de securitate al aeroportului Viena-Schwechat din Austria. În perioada de validitate a Directivei 85/337 în versiunile sale succesive, acest aeroport a suferit transformări rezultate din diferite măsuri de extindere, fără ca efectele acestora asupra mediului să fi fost supuse unei evaluări în temeiul acestei directive.

În fața instanțelor austriece, doamna Leth solicită statului austriac și landului Niederösterreich (Austria) o despăgubire pentru deprecierea proprietății sale ca urmare a zgomotului și arată, în susținerea acestei cereri, că efectele asupra mediului ale proiectelor de extindere ar fi trebuit să fie supuse unei evaluări în temeiul Directivei 85/337.

Sesizată cu acest litigiu, Oberster Gerichtshof (Curtea Supremă) solicită printre altele să se stabilească dacă articolul 3 din Directiva 85/337 trebuie interpretat în sensul că evaluarea efectelor asupra mediului, astfel cum este prevăzută la acest articol, include evaluarea efectelor proiectului în cauză asupra valorii unor bunuri materiale.

În această privință, Curtea constată că, în temeiul articolului 3 din Directiva 85/337, este necesar să se examineze efectele directe și indirecte ale unui proiect, printre altele, asupra oamenilor și bunurilor materiale și, în conformitate cu a patra liniuță a acestui articol, trebuie să se examineze de asemenea astfel de efecte asupra interacțiunii dintre acești doi factori. Prin urmare, trebuie să se evalueze în special efectul unui proiect asupra utilizării bunurilor materiale de către oameni.

Rezultă că, atunci când se evaluează proiecte precum cele în discuție în litigiul principal, care pot să genereze o intensificare a zgomotelor produse de avioane, este necesar să se examineze efectele acestor zgomote asupra utilizării clădirilor de către oameni. Cu toate acestea, o extindere a evaluării de mediu la valoarea patrimonială a bunurilor materiale nu poate fi dedusă din modul de redactare a articolului 3 menționat și nici nu ar fi conformă cu obiectivul urmărit de Directiva 85/337.

Astfel, Curtea concluzionează că evaluarea efectelor asupra mediului prevăzută la articolul 3 din directiva menționată trebuie să identifice, să descrie și să evalueze efectele directe și indirecte ale zgomotului asupra oamenilor în cazul unei utilizări a unui bun imobiliar afectat de un proiect precum cel în discuție în litigiul principal. În schimb, această evaluare nu include efectele unui astfel de proiect asupra valorii unor bunuri materiale.

Hotărârea din 24 februarie 2022, *Namur-Est Environnement* (C-463/20, [EU:C:2022:121](#))¹⁴

„Trimitere preliminară – Mediu – Directiva 2011/92/UE – Evaluarea efectelor anumitor proiecte asupra mediului – Directiva 92/43/CEE – Conservarea habitatelor naturale – Raportul dintre

¹⁴ Această hotărâre este prezentată și în secțiunile I.4.b), „Stabilirea condițiilor procedurale în care se desfășoară evaluarea efectelor”, și I.5.a) ii., „Participarea publicului în cursul unei proceduri de adoptare a deciziilor în mai multe etape”.

procedura de evaluare și de aprobare de dezvoltare prevăzută la articolul 2 din Directiva 2011/92/UE și o procedură națională de derogare de la măsurile de protecție a speciilor prevăzute de Directiva 92/43/CEE – Noțiunea de «aprobare de dezvoltare» – Proceduri complexe de adoptare a deciziilor – Obligație de evaluare – Domeniu de aplicare material – Fază procesuală în care trebuie garantată participarea publicului la procedurile de adoptare a deciziilor”

Sesizată cu o trimitere preliminară formulată de Conseil d'État (Consiliul de Stat, Belgia), Curtea clarifică domeniul de aplicare al evaluării efectelor asupra mediului în temeiul Directivei 2011/92 atunci când proiectul în cauză presupune ca inițiatorul proiectului să obțină o derogare de la măsurile de protecție a speciilor de animale și de plante prevăzute de Directiva 92/43.

La 4 noiembrie 2008, societatea Sagrex SA a prezentat autorității competente din Regiunea Valonă o cerere de eliberare a unui permis unic referitoare la un proiect care prevedea repunerea în exploatare a unei cariere cu o suprafață de peste 50 hectare situată în situl de la Bossimé (Belgia) și realizarea unor instalații, precum și a unor amenajări legate de aceasta printre altele pe malul râului Meuse.

La 1 septembrie 2010, această autoritate a invitat Sagrex să îi transmită planuri de modificare și o completare a evaluării efectelor asupra mediului ale proiectului în cauză.

La 15 aprilie 2016, Sagrex a prezentat inspecteur général du département de la nature et des forêts de la Région wallonne [inspectorul general al departamentului pentru natură și păduri din Regiunea Valonă] o cerere de derogare de la măsurile de protecție a speciilor de animale și de plante prevăzute de legislația belgiană de transpunere a Directivei 92/43, în legătură cu acest proiect. Printr-o decizie de derogare din 27 iunie 2016, inspectorul general a admis această cerere, cu condiția ca Sagrex să pună în aplicare o serie de măsuri de atenuare.

Trei luni mai târziu, Sagrex a transmis autorității competente din Regiunea Valonă planurile de modificare și completarea evaluării proiectului, care îi fuseseră solicitate la 1 septembrie 2010. Printr-un ordin din 25 septembrie 2017, ministrul din Regiunea Valonă responsabil pentru mediu și amenajarea teritoriului a refuzat totuși să acorde permisul unic solicitat de Sagrex.

Între timp, Asociația Namur-Est Environnement a introdus la Conseil d'État (Consiliul de Stat) o cerere de anulare a deciziei de derogare din 27 iunie 2016 a inspectorului general. În susținerea cererii sale, asociația arată printre altele că această decizie de derogare intră în sfera aprobării de dezvoltare a unui proiect, în sensul articolului 1 alineatul (2) din Directiva 2011/92, astfel încât ar fi trebuit să fie precedată de o evaluare a efectelor asupra mediului și de consultarea publicului care o însoțește, ceea ce nu a fost cazul.

În acest context, Conseil d'État (Consiliul de Stat) a decis să adreseze Curții mai multe întrebări preliminare privind printre altele obligația de evaluare și de aprobare de

dezvoltare prevăzută la articolul 2 alineatul (1) din Directiva 2011/92 pentru proiectele care ar putea avea efecte semnificative asupra mediului.

În această privință, Curtea arată că din ansamblul dispozițiilor Directivei 2011/92 reiese că decizia privind aprobarea de dezvoltare a proiectelor ce pot avea efecte semnificative asupra mediului intervine la sfârșitul întregului proces de evaluare a proiectelor menționate. Această procedură de adoptare a deciziilor, al cărei punct final îl constituie aprobarea de dezvoltare, trebuie să determine autoritatea competentă să țină seama în mod complet de efectele pe care proiectele supuse dublei obligații de evaluare și de aprobare de dezvoltare prevăzute la articolul 2 alineatul (1) din Directiva 2011/92 le pot avea asupra mediului.

Rezultă de aici că, în cazul specific în care realizarea unui proiect supus acestei duble obligații de evaluare și de aprobare de dezvoltare presupune ca inițiatorul proiectului să solicite și să obțină o derogare de la măsurile de protecție a speciilor de animale și de plante prevăzute de dispozițiile de drept intern care asigură transpunerea Directivei 92/43 și în care, în consecință, acest proiect poate avea efecte asupra acestor specii, evaluarea proiectului menționat trebuie să privească printre altele aceste efecte.

4. Proceduri de aprobare de dezvoltare în mai multe etape

a) Momentul în care trebuie să intervină evaluarea efectelor

*Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Wells (C-201/02, [EU:C:2004:12](#))*¹⁵

„Directiva 85/337/CEE – Evaluarea efectelor anumitor proiecte asupra mediului – Măsură națională prin care este acordată o licență de exploatare minieră fără efectuarea unei evaluări a efectelor asupra mediului – Efect direct al directivelor – Situație triangulară”

În Hotărârea Wells, Curtea precizează printre altele în ce moment trebuie efectuată evaluarea efectelor în temeiul Directivei 85/337 atunci când procedura de autorizare are mai multe etape.

High Court of Justice (England & Wales), Queen’s Bench Division (Administrative Court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Queen’s Bench (Camera administrativă), Regatul Unit] a sesizat Curtea cu o trimitere preliminară în cadrul unui litigiu între doamna Wells, pe de o parte, și autoritățile Regatului Unit, pe de altă parte, cu privire la reluarea exploatării Conygar Quarry, o carieră de extracție de materiale de construcție situată în apropierea casei sale de locuit.

¹⁵ Această hotărâre este prezentată și în secțiunea I.6.a), „Efectul direct vertical al directivelor și repercusiunile negative asupra drepturilor terților”.

Această carieră, a cărei exploatare fusese autorizată în anul 1947, nu mai era în activitate de mai mulți ani atunci când doamna Wells a dobândit casa, în anul 1984. Cu toate acestea, la cererea proprietarilor carierei, Mineral Planning Authority (autoritatea pentru amenajarea teritoriului în materie de minereuri, denumită în continuare „MPA”) competentă a înregistrat vechea autorizație pentru exploatarea carierei prin decizia din 24 august 1992, declarând în același timp că nu poate avea loc în mod legal nicio exploatare decât dacă se formulează o cerere de stabilire a unor noi condiții de exploatare și sub rezerva aprobării definitive a acestei cereri.

Sesizată de proprietarii carierei cu o cerere de stabilire a unor noi condiții de exploatare, MPA a impus, prin decizia din 22 decembrie 1994, condiții mai severe decât cele propuse de proprietari. Așadar, aceștia din urmă și-au exercitat dreptul la acțiune în fața Secretary of State for Transport, Local Government and the Regions (secretarul de stat pentru transporturi, administrație locală și regiuni, denumit în continuare „Secretary of State”).

Prin decizia din 25 iunie 1997, Secretary of State a impus 54 de condiții de exploatare, lăsând în același timp câteva aspecte la aprecierea MPA. Aceste aspecte au fost aprobate de MPA prin decizia din 8 iulie 1999.

Nici Secretary of State, nici MPA nu au examinat problema dacă era necesară realizarea unei evaluări a efectelor asupra mediului în temeiul Directivei 85/337.

În lumina celor de mai sus, doamna Wells a solicitat Secretary of State să adopte măsuri adecvate, și anume retragerea sau modificarea licenței de exploatare, pentru a remedia lipsa evaluării efectelor asupra mediului în procedura de autorizare. Întrucât cererea sa a rămas fără răspuns, aceasta a introdus o acțiune la High Court of Justice (England & Wales), Queen’s Bench Division (Administrative Court) [Înalta Curte de Justiție (Anglia și Țara Galilor), Secția Queen’s Bench (Camera administrativă)], care a adresat Curții mai multe întrebări preliminare.

În acest context, Curtea precizează printre altele momentul în care trebuie efectuată evaluarea efectelor asupra mediului în cadrul unei proceduri de autorizare în mai multe etape, precum cea în discuție în această cauză.

Cu privire la acest aspect, Curtea amintește că, potrivit articolului 2 alineatul (1) din Directiva 85/337, evaluarea efectelor asupra mediului trebuie realizată „înaintea acordării autorizației”. Potrivit primului considerent al directivei menționate, se prevede în plus că, în procedura de adoptare a deciziilor, autoritatea competentă ia în considerare efectele proiectului în cauză asupra mediului „cât mai devreme posibil”.

Prin urmare, atunci când dreptul național prevede că procedura de autorizare se desfășoară în mai multe etape, una dintre acestea fiind o decizie principală, iar cealaltă o decizie de punere în aplicare care nu poate depăși parametrii stabiliți prin decizia principală, efectele pe care proiectul le poate avea asupra mediului trebuie identificate și evaluate în cadrul procedurii referitoare la decizia principală. Numai în cazul în care

aceste efecte nu sunt identificabile decât în cadrul procedurii referitoare la decizia de punere în aplicare evaluarea ar trebui efectuată în cursul acestei proceduri.

b) Stabilirea condițiilor procedurale în care se desfășoară evaluarea efectelor

Hotărârea din 24 februarie 2022, Namur-Est Environnement (C-463/20, [EU:C:2022:121](#))

„Trimitere preliminară – Mediu – Directiva 2011/92/UE – Evaluarea efectelor anumitor proiecte asupra mediului – Directiva 92/43/CEE – Conservarea habitatelor naturale – Raportul dintre procedura de evaluare și de aprobare de dezvoltare prevăzută la articolul 2 din Directiva 2011/92/UE și o procedură națională de derogare de la măsurile de protecție a speciilor prevăzute de Directiva 92/43/CEE – Noțiunea de «aprobare de dezvoltare» – Proceduri complexe de adoptare a deciziilor – Obligație de evaluare – Domeniu de aplicare material – Fază procesuală în care trebuie garantată participarea publicului la procedurile de adoptare a deciziilor”

În această hotărâre, al cărei cadru factual a fost prezentat anterior¹⁶, Curtea se pronunță de asemenea cu privire la marja de apreciere de care dispun statele membre pentru a stabili condițiile procedurale în care se desfășoară evaluarea efectelor asupra mediului în temeiul Directivei 2011/92 atunci când procedura de adoptare a deciziilor se desfășoară în mai multe etape.

În această privință, Curtea arată că articolul 2 alineatul (2) din Directiva 2011/92 prevede în mod explicit că evaluarea efectelor asupra mediului poate fi integrată în cadrul procedurilor naționale existente de aprobare de dezvoltare. Rezultă, pe de o parte, că evaluarea menționată nu trebuie în mod necesar să se desfășoare în cadrul unei proceduri special create în acest scop și, pe de altă parte, că nu trebuie în mod necesar nici să se desfășoare în cadrul unei proceduri unice.

Deși statele membre dispun, așadar, de o marjă de apreciere care le permite să determine condițiile procedurale în care se desfășoară evaluarea efectelor asupra mediului și să repartizeze diferitele competențe aferente acesteia între mai multe autorități, printre altele atribuind fiecăreia o competență decizională în materie, exercitarea acestei marje de apreciere trebuie să îndeplinească cerințele stabilite de Directiva 2011/92 și să garanteze respectarea deplină a obiectivelor urmărite de aceasta. Astfel, evaluarea efectelor asupra mediului ale unui proiect trebuie, în orice caz, pe de o parte, să fie completă și, pe de altă parte, să intervină înainte de luarea unei decizii de aprobare de dezvoltare a acestui proiect.

Având în vedere particularitățile cauzei principale, Curtea precizează în plus că, în cazul în care un stat membru încălece competența de a evalua o parte a efectelor asupra

¹⁶ În ceea ce privește cadrul factual și juridic al litigiului, a se vedea secțiunea I.3., „Domeniul de aplicare al evaluării efectelor”. Această hotărâre este prezentată și în secțiunea I.5.a) ii., „Participarea publicului în cursul unei proceduri de adoptare a deciziilor în mai multe etape”.

mediului ale unui proiect și de a lua o decizie la sfârșitul acestei evaluări parțiale unei alte autorități decât cea căreia îi încredințează competența de a autoriza acest proiect, această decizie trebuie în mod necesar să fie adoptată înainte de aprobarea de dezvoltare a proiectului menționat. În plus, nici evaluarea parțială, nici decizia prealabilă nu pot aduce atingere, prima, evaluării de ansamblu pe care autoritatea competentă pentru aprobarea de dezvoltare a proiectului trebuie să o desfășoare în orice caz și, a doua, deciziei adoptate la încheierea acestei evaluări de ansamblu.

5. Participarea publicului la procedura de adoptare a deciziilor și accesul la justiție

a) Participarea publicului la procedura de adoptare a deciziilor

i. Modalități de informare a publicului

Hotărârea din 7 noiembrie 2019, Flausch ș.a. (C-280/18, [EU:C:2019:928](#))

„Trimitere preliminară – Mediu – Evaluarea efectelor anumitor proiecte asupra mediului – Participarea publicului la procesul de adoptare a deciziilor și acces la justiție – Punct de pornire a termenelor de exercitare a acțiunii”

În răspuns la o trimitere preliminară formulată de Symvoulion tis Epikrateias (Consiliul de Stat, Grecia), Curtea furnizează precizări cu privire la modalitățile de informare și de participare a publicului la procedura de adoptare a deciziilor privind mediul în temeiul Directivei 2011/92.

Litigiul principal a avut loc în jurul proiectului de creare a unui complex turistic pe insula greacă Ios. În conformitate cu legislația națională, un apel adresat oricărei persoane interesate de a participa la procedura de evaluare a efectelor asupra mediului ale acestui proiect a fost publicat în ziarul local al insulei Syros (arhipelagul Ciclade, Grecia), precum și afișat în birourile administrației din regiunea Egeea de Sud a aceleiași insule, care se află la o distanță de 55 de mile marine de insula Ios și nu are o legătură zilnică cu aceasta.

Un an mai târziu, ministrul mediului și energiei și ministrul turismului au adoptat decizia de aprobare a proiectului de creare a complexului turistic. Această decizie a fost publicată pe portalul guvernamental *Diavgeia* și pe site-ul internet al Ministerului Mediului.

Mai mulți proprietari ai unor imobile de pe insula Ios și trei asociații pentru protecția mediului au formulat o acțiune în anulare împotriva acestei decizii de aprobare la mai mult de 18 luni de la adoptarea acesteia. Ei afirmă că au luat cunoștință de aceasta abia la începerea lucrărilor de amenajare a sitului.

În această privință, instanța de trimitere precizează că, în conformitate cu legislația națională de transpunere a Directivei 2011/92, atât timp cât nu a fost introdus un registru electronic al mediului, participarea publicului impusă de această directivă este lansată prin afișarea la sediul administrației regiunii competente și prin publicarea în presa locală a informațiilor privind proiectul, precum și prin invitația adresată oricărei persoane interesate de a lua cunoștință de evaluarea efectelor asupra mediului și de a se exprima cu privire la aceasta.

Reglementarea elenă prevede, în plus, un termen de 60 de zile pentru introducerea unei acțiuni în anularea unor decizii precum cea privind aprobarea de dezvoltare a complexului turistic de pe insula Ios, care începe să curgă de la publicarea acestei decizii pe internet.

În lumina a ceea ce precedă, instanța de trimitere a decis să adreseze Curții întrebări preliminare cu privire la aspectul dacă procedura de participare a publicului care a precedat adoptarea deciziei contestate îndeplinește cerințele Directivei 2011/92 și dacă termenul de introducere a acțiunii în anularea acestei decizii poate începe să curgă de la publicarea sa pe un site internet.

În hotărârea sa, Curtea constată, mai întâi, că Directiva 2011/92 rezervă statelor membre sarcina de a stabili modalitățile precise de informare și de participare a publicului la procedura de adoptare a deciziilor privind mediul, cu condiția însă ca acestea să nu fie mai puțin favorabile decât cele aplicabile unor situații similare de natură internă (principiul echivalenței) și să nu facă imposibilă în practică sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor conferite de ordinea juridică a Uniunii (principiul efectivității).

În ceea ce privește principiul efectivității, Curtea amintește că autoritățile competente trebuie să se asigure că respectivele canale de informare utilizate sunt corespunzătoare pentru a ajunge până la cetățenii în cauză, pentru a le oferi o posibilitate adecvată de a cunoaște activitățile proiectate, procedura de adoptare a deciziilor și posibilitățile lor de a participa de la un stadiu incipient al procedurii.

Cu privire la acest aspect, Curtea consideră că o afișare în spațiile sediului administrativ regional, situat pe insula Syros, chiar însoțită de o publicare într-un ziar local al acestei insule, nu pare să contribuie în mod adecvat la informarea publicului interesat de un proiect imobiliar a cărui realizare este prevăzută pe o altă insulă care se află la o distanță de 55 mile marine.

Curtea observă, în continuare, că condițiile de acces la dosarul procedurii de participare trebuie să permită publicului interesat să își exercite drepturile în mod efectiv, ceea ce presupune că dosarul respectiv trebuie să fie ușor accesibil. Revine instanței de trimitere sarcina de a stabili dacă astfel de cerințe au fost respectate în cauza principală, ținând seama printre altele de efortul pe care publicul interesat trebuie să îl depună pentru a efectua traversarea între insula Ios și insula Syros, precum și de posibilitățile pe care autoritățile competente le aveau pentru a permite punerea la dispoziție a dosarului pe insula Ios printr-un efort proporțional.

În sfârșit, Curtea apreciază că Directiva 2011/92 se opune unei reglementări naționale care are ca rezultat să impună unor membri ai publicului interesat un termen pentru depunerea unei acțiuni care începe să curgă de la data anunțului pe internet privind aprobarea de dezvoltare a unui proiect, atunci când aceștia nu au avut în prealabil posibilitatea adecvată de a se informa cu privire la procedura de aprobare de dezvoltare în conformitate cu cerințele directivei menționate.

ii. Participarea publicului în cursul unei proceduri de adoptare a deciziilor în mai multe etape

Hotărârea din 24 februarie 2022, *Namur-Est Environnement* (C-463/20, [EU:C:2022:121](#))

„Trimitere preliminară – Mediu – Directiva 2011/92/UE – Evaluarea efectelor anumitor proiecte asupra mediului – Directiva 92/43/CEE – Conservarea habitatelor naturale – Raportul dintre procedura de evaluare și de aprobare de dezvoltare prevăzută la articolul 2 din Directiva 2011/92/UE și o procedură națională de derogare de la măsurile de protecție a speciilor prevăzute de Directiva 92/43/CEE – Noțiunea de «aprobare de dezvoltare» – Proceduri complexe de adoptare a deciziilor – Obligație de evaluare – Domeniu de aplicare material – Fază procesuală în care trebuie garantată participarea publicului la procedurile de adoptare a deciziilor”

În această cauză, al cărei cadru factual a fost prezentat anterior¹⁷, instanța de trimitere a solicitat de asemenea Curții să se pronunțe cu privire la participarea publicului, în temeiul Directivei 2011/92, la o procedură complexă de adoptare a deciziilor care se caracterizează prin faptul că o anumită autoritate trebuie să evalueze, în cadrul unei etape prealabile sau intermediare a procedurii respective, doar o parte a efectelor asupra mediului ale proiectului în cauză.

Cu privire la acest aspect, Curtea amintește că articolele 6 și 8 din Directiva 2011/92 obligă statele membre să ia măsurile necesare pentru a asigura, în cadrul procesului de evaluare și de aprobare de dezvoltare a proiectelor care fac obiectul acestei directive, o participare a publicului care să îndeplinească un ansamblu de cerințe. În această privință, articolele menționate impun ca participarea publicului la procedura de adoptare a deciziilor să intervină de la început, ca aceasta să fie efectivă, iar rezultatul acestei participări să fie luat în considerare de autoritatea competentă în decizia sa de a acorda sau nu aprobarea de dezvoltare a proiectului în cauză.

Or, aceste diferite cerințe se pot dovedi mai dificil de conciliat în cadrul unei proceduri complexe de adoptare a deciziilor, în special în ipoteza în care o anumită autoritate trebuie să evalueze, în cadrul unei etape prealabile sau intermediare, doar o parte a efectelor asupra mediului ale proiectului în cauză.

¹⁷ În ceea ce privește cadrul factual și juridic al litigiului, a se vedea secțiunea I.3., „Domeniul de aplicare al evaluării efectelor”. Această hotărâre este prezentată și în secțiunea I.4.b), „Stabilirea condițiilor procedurale în care se desfășoară evaluarea efectelor”.

Astfel, Curtea arată că, într-o asemenea ipoteză, cerința participării de la început a publicului la procedura de adoptare a deciziilor trebuie interpretată și aplicată într-un mod care se conciliază cu cerința la fel de importantă a participării efective a acestui public la acest proces.

Rezultă că, în contextul unei proceduri complexe de adoptare a deciziilor, astfel cum este descrisă de instanța de trimitere, cerința participării de la început a publicului la procedura de adoptare a deciziilor prevăzută la articolul 6 din Directiva 2011/92 nu impune ca adoptarea deciziei prealabile referitoare la o parte a efectelor asupra mediului ale proiectului în cauză să fie precedată de o astfel de participare, cu condiția ca participarea publicului să fie asigurată în mod efectiv în cursul procedurii. Această cerință a efectivității implică, în primul rând, ca participarea să intervină înainte de adoptarea deciziei care trebuie luată de autoritatea competentă pentru aprobarea de dezvoltare a acestui proiect, în al doilea rând, ca ea să permită publicului să se exprime în mod util și complet asupra ansamblului efectelor asupra mediului ale proiectului menționat și, în al treilea rând, ca autoritatea competentă pentru aprobarea de dezvoltare a unui asemenea proiect să poată ține seama pe deplin de participarea menționată.

b) Accesul la justiție

i. Obligațiile care revin statelor membre

Hotărârea din 15 octombrie 2015, Comisia/Germania (C-137/14, [EU:C:2015:683](#))

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru – Directiva 2011/92/UE – Evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului – Articolul 11 – Directiva 2010/75/UE – Emisii industriale (prevenirea și controlul integrat al poluării) – Articolul 25 – Acces la justiție – Reglementare procedurală națională neconformă”

În anul 2014, Comisia Europeană a introdus o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor împotriva Germaniei pentru încălcarea printre altele a obligațiilor care îi revin în temeiul articolului 11 din Directiva 2011/92¹⁸.

Potrivit alineatului (1) al acestei dispoziții, statele membre se asigură, în conformitate cu sistemul legislativ intern aplicabil, că membrii publicului interesat care au un interes suficient sau care pretind încălcarea unui drept, atunci când procedurile de drept administrativ ale unui stat membru impun această condiție preliminară, au acces la o cale de atac în fața unei instanțe judiciare sau a unui organism independent sau

¹⁸ În cadrul acestei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor, Comisia a invocat de asemenea o încălcare a articolului 25 din Directiva 2010/75/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 noiembrie 2010 privind emisiile industriale (prevenirea și controlul integrat al poluării) (JO 2010, L 334, p. 17).

imparțial instituit în conformitate cu legea, prin care este contestată legalitatea de fond sau de procedură a deciziilor, a acțiunilor sau a omisiunilor care intră sub incidența dispozițiilor din Directiva 2011/92 privind participarea publicului.

În această privință, Comisia reproșă printre altele Germaniei că a încălcat obligațiile care decurg din această dispoziție prin limitarea:

- 1) situațiilor în care poate fi solicitată anularea, pentru viciu de procedură, a unei decizii administrative care intră sub incidența Directivei 2011/92 și
- 2) calității procesuale active și a întinderii controlului jurisdicțional la obiecțiile care au fost prezentate în cursul procedurii administrative.

Admițând aceste motive, Curtea arată, în primul rând, că articolul 11 din Directiva 2011/92 se opune ca statele membre să limiteze aplicabilitatea dispozițiilor de transpunere a articolului menționat la cazul în care este contestată legalitatea unei decizii întrucât a fost omisă evaluarea de mediu, fără a extinde aplicabilitatea acestor dispoziții la cazul în care a fost realizată o asemenea evaluare, însă la capătul unei proceduri viciate.

În plus, Germania și-a încălcat obligațiile care îi revin în temeiul acestui articol și prin faptul că a limitat anularea deciziilor pentru viciu de procedură la lipsa evaluării sau a examinării prealabile a efectelor asupra mediului și la cazurile în care reclamantul dovedește că viciul de procedură prezintă o legătură de cauzalitate cu rezultatul deciziei. Astfel, o asemenea limitare face excesiv de dificilă exercitarea dreptului la o cale de atac prevăzută la articolul 11 din Directiva 2011/92 și aduce atingere obiectivului acestei directive, care urmărește să ofere membrilor publicului interesat un acces amplu la justiție.

În al doilea rând, Curtea constată că articolul 11 din Directiva 2011/92 se opune limitării, în temeiul unei dispoziții naționale, a calității procesuale active și a întinderii controlului jurisdicțional la obiecțiile care au fost prezentate deja în termenul acordat în cursul procedurii administrative care a condus la adoptarea deciziei care face obiectul căii de atac.

În această privință, Curtea precizează că, deși articolul 11 alineatul (4) din Directiva 2011/92 nu exclude faptul că o cale de atac formulată în fața unei autorități administrative precedă calea de atac jurisdicțională și nu împiedică dreptul național să prevadă obligația reclamantului de a epuiza toate căile de atac administrative înainte de a fi autorizat să introducă o cale de atac jurisdicțională, această dispoziție din dreptul Uniunii nu permite totuși să se limiteze motivele care pot fi invocate de acest reclamant în susținerea unei căi de atac jurisdicționale.

În plus, o asemenea limitare impune reclamantului în ceea ce privește natura motivelor pe care îi este permis să le invoce în fața instanței însărcinate cu examinarea legalității deciziei administrative care îl privește nu poate fi justificată prin considerații întemeiate pe respectarea principiului securității juridice. Astfel, nu este dovedit în niciun mod că un

control juridicțional complet cu privire la temeinicia deciziei menționate ar fi de natură să aducă atingere acestui principiu.

Pe de altă parte, în ceea ce privește eficiența procedurilor administrative, deși faptul de a invoca un motiv pentru prima dată în cadrul unei căi de atac juridicționale poate împiedica în anumite cazuri buna desfășurare a acestei proceduri, însuși obiectivul urmărit prin articolul 11 din Directiva 2011/92 constă nu doar în a garanta justițiabilului un acces cât mai amplu posibil la controlul juridicțional, ci și în a permite ca acest control să aibă ca obiect legalitatea deciziei atacate, de fond sau de procedură, în totalitatea ei.

În acest context, Curtea subliniază că legiuitorul național are totuși posibilitatea de a prevedea norme procedurale specifice, precum inadmisibilitatea unui argument prezentat în mod abuziv sau cu rea-credință, care constituie mecanisme adecvate pentru a garanta eficiența procedurii juridicționale.

ii. Admisibilitatea căilor de atac introduse de particulari

Hotărârea din 16 aprilie 2015, Gruber (C-570/13, [EU:C:2015:231](#))

„Trimitere preliminară – Mediu – Directiva 2011/92/UE – Evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului – Construirea unui centru comercial – Efectul obligatoriu al unei decizii administrative de a nu realiza o evaluare a efectelor – Neparticiparea publicului”

Sesizată cu titlu preliminar de Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă, Austria), Curtea constată că Directiva 2011/92 se opune unei legislații naționale în temeiul căreia vecinii interesați de un proiect de construire și de exploatare a unui centru comercial nu pot nici să se opună deciziei conform căreia acest proiect nu trebuie să facă obiectul unei evaluări a efectelor asupra mediului, nici să obiecteze împotriva autorizării proiectului susținând că acesta ar fi trebuit să fie supus unei astfel de evaluări.

În februarie 2012, Unabhängiger Verwaltungssenat für Kärnten (Camera Administrativă Independentă a landului Carintia, Austria) a acordat o autorizație de construire și de exploatare a unui centru comercial la Klagenfurt am Wörthersee (Austria) pe un teren învecinat cu un bun funciar aparținând doamnei Gruber. În conformitate cu o decizie a guvernului landului Carintia din 21 iulie 2010, această autorizație nu a fost precedată de o evaluare a efectelor asupra mediului.

Doamna Gruber a formulat o acțiune având ca obiect anularea deciziei de autorizare la Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă), pentru motivul printre altele că această autorizație trebuia să fie condiționată de o evaluare a efectelor asupra mediului. În susținerea acestei acțiuni, ea a invocat nelegalitatea deciziei guvernului landului Carintia, prin care acest guvern a considerat că nu era necesară efectuarea unei evaluări a efectelor asupra mediului în privința proiectului în cauză.

În această privință, Verwaltungsgerichtshof (Curtea Administrativă) precizează că, în temeiul legislației austriece, vecinii precum doamna Gruber nu dispun nici de posibilitatea de a formula în mod direct o cale de atac împotriva deciziei privind necesitatea de a efectua o evaluare a efectelor asupra mediului ale proiectului de construcție și de exploatare în cauză, nici de calitatea de a contesta această decizie în cadrul unei eventuale căi de atac împotriva deciziei de autorizare a proiectului menționat.

În aceste condiții, instanța menționată a decis să solicite Curții să se pronunțe cu privire la aspectul dacă o astfel de reglementare națională este conformă cu Directiva 2011/92.

Cu privire la acest aspect, Curtea amintește, pe de o parte, că, potrivit articolului 11 alineatul (1) din această directivă, statele membre se asigură, în conformitate cu sistemul legislativ intern aplicabil, că membrii „publicului interesat” în sensul articolului 1 alineatul (2) care au un „interes suficient” sau care pretind „încălcarea unui drept”, atunci când procedurile de drept administrativ ale unui stat membru impun această condiție preliminară, au acces la o cale de atac împotriva deciziilor, a acțiunilor sau a omisiunilor care intră sub incidența dispozițiilor Directivei 2011/92, prin care este contestată legalitatea de fond sau de procedură a acestora.

Pe de altă parte, Curtea arată că, deși statele membre dispun de o largă marjă de apreciere pentru a determina ceea ce constituie un „interes suficient” sau „încălcarea unui drept”, marja de apreciere menționată își găsește limitele în respectarea obiectivului de a acorda publicului interesat un acces larg la justiție. În această privință, deși legiuitorul național are posibilitatea printre altele de a limita drepturile, a căror încălcare poate fi invocată de un particular împotriva uneia dintre acțiunile, deciziile sau omisiunile avute în vedere la articolul 11 din Directiva 2011/92, numai la drepturile subiective publice, dispozițiile acestui articol referitoare la dreptul la o cale de atac al membrilor publicului vizat de deciziile, de acțiunile sau de omisiunile care intră în domeniul de aplicare al acestei directive nu pot fi interpretate în mod restrictiv.

Rezultă că o reglementare națională precum cea în discuție în litigiul principal, care privează un număr foarte mare de particulari, inclusiv printre alți vecinii care pot eventual să îndeplinească condițiile prevăzute la articolul 11 alineatul (1) din Directiva 2011/92, de dreptul la o cale de atac împotriva deciziilor de constatare a necesității de a efectua o evaluare a efectelor asupra mediului ale unui proiect, este incompatibilă cu această directivă.

iii. Admisibilitatea căilor de atac introduse de asociații de protecție a mediului

Hotărârea din 15 octombrie 2009, Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening (C-263/08, [EU:C:2009:631](#))

„Directiva 85/337/CEE – Participarea publicului la procedurile de adoptare a deciziilor privind mediul – Dreptul de a formula o cale de atac împotriva deciziilor de autorizare de proiecte care pot avea efecte importante asupra mediului”

Prin Hotărârea Djurgården-Lilla Värtans Miljöskyddsförening, Curtea constată că articolul 10a din Directiva 85/337¹⁹ se opune unei reglementări naționale care rezervă dreptul de a exercita o cale de atac împotriva deciziilor privind operațiuni care intră în domeniul de aplicare al acestei directive numai asociațiilor de protecție a mediului care au cel puțin 2 000 de membri.

În cauza principală, comuna Stockholm (Suedia) a încheiat un contract având ca obiect construirea în rocă a unui tunel cu o lungime de aproximativ 1 km, pentru a adăposti linii electrice care să înlocuiască liniile aeriene de înaltă tensiune.

Pe baza evaluării efectelor asupra mediului, realizate pentru acest proiect, prefectura regiunii Stockholm a concluzionat că acesta putea avea efecte importante asupra mediului.

Întrucât autorizația pentru realizarea lucrărilor fusese totuși eliberată de autoritatea competentă, o asociație pentru protecția mediului a atacat decizia de autorizare respectivă. Această acțiune a fost însă declarată inadmisibilă, pentru motivul că asociația reclamantă nu îndeplinea condiția, prevăzută de legislația națională, de a avea cel puțin 2 000 de membri.

Sesizată cu un recurs împotriva acestei decizii de inadmisibilitate, Högsta domstolen (Curtea Supremă, Suedia) a decis să adreseze Curții mai multe întrebări preliminare, printre care aceea dacă Directiva 85/337 permite statelor membre să prevadă că asociațiile de protecție a mediului de mici dimensiuni nu au dreptul de a exercita o cale de atac împotriva unei decizii privind o operațiune care intră în domeniul de aplicare al acestei directive.

Cu privire la acest aspect, Curtea amintește că din Directiva 85/337 reiese că aceasta face distincție între, pe de o parte, publicul interesat de una dintre operațiunile care intră în domeniul său de aplicare în general și, pe de altă parte, în cadrul acestui public interesat, o subcategorie de persoane fizice sau juridice cărora, având în vedere poziția lor specifică cu privire la operațiunea în cauză, trebuie să li se recunoască, în temeiul

¹⁹ Astfel cum a fost modificată prin Directiva 2003/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 mai 2003 (JO 2003, L 156, p. 17, Ediție specială, 15/vol. 10, p. 8).

articolului 10a din directiva menționată, un drept de a contesta decizia care autorizează o astfel de operațiune.

Deși este adevărat că acest ultim articol lasă legiuitorilor naționali sarcina de a stabili toate cerințele necesare pentru ca o organizație neguvernamentală care promovează protecția mediului sub forma unei asociații să poată beneficia de dreptul la o cale de atac, normele naționale astfel adoptate trebuie, pe de o parte, să asigure „un acces amplu la justiție” și, pe de altă parte, să confere un efect util dispozițiilor Directivei 85/337 privind dreptul la exercitarea unor căi de atac. În consecință, aceste norme naționale nu trebuie să golească de orice conținut dispozițiile dreptului Uniunii potrivit cărora persoanele care au un interes suficient să conteste un proiect și cele ale căror drepturi au fost încălcate, printre care și asociațiile de protecție a mediului, trebuie să poată formula o acțiune în fața instanțelor competente.

Arătând că guvernul suedez recunoscuse că numai două asociații de mediu cuprindeau cel puțin 2 000 de membri, Curtea concluzionează astfel că articolul 10a din Directiva 85/337 se opune unei dispoziții din legislația suedeză care rezervă dreptul de a exercita o cale de atac împotriva unei decizii privind o operațiune care intră în domeniul de aplicare al acestei directive numai asociațiilor de protecție a mediului care au cel puțin 2 000 de membri.

Hotărârea din 12 mai 2011, Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen (C-115/09, [EU:C:2011:289](#))

„Directiva 85/337/CEE – Evaluarea efectelor asupra mediului – Convenția de la Aarhus – Directiva 2003/35/CE – Accesul la justiție – Organizații neguvernamentale pentru protecția mediului”

Sesizată pe cale preliminară, Curtea aduce precizări suplimentare cu privire la limitele dreptului asociațiilor de protecție a mediului la o cale de atac în temeiul Directivei 85/337²⁰.

Cauza principală își are originea într-un proiect de construire și de exploatare a unei centrale electrice pe bază de cărbune la Lünen (Germania), care a făcut obiectul unei evaluări a efectelor asupra mediului. În cadrul acestei proceduri, autoritatea competentă a emis o decizie preliminară și o autorizație parțială, în care s-a arătat că nu existau obiecții juridice privind proiectul.

În iunie 2008, un ONG din domeniul mediului denumit Bund für Umwelt und Naturschutz Deutschland, Landesverband Nordrhein-Westfalen eV (denumit în continuare „BUND”) a sesizat Oberverwaltungsgericht für das Land Nordrhein-Westfalen (Tribunalul Administrativ Superior al landului Renania de Nord-Westfalia, Germania) cu o acțiune având ca obiect anularea deciziei preliminare și a autorizației parțiale a

²⁰ Astfel cum a fost modificată prin Directiva 2003/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 mai 2003 (JO 2003, L 156, p. 17, Ediție specială, 15/vol. 10, p. 8).

proiectului în cauză. Aceasta se prevalează printre altele de încălcarea dispozițiilor de transpunere a Directivei 92/43.

Potrivit acestei instanțe, BUND nu are dreptul să formuleze această acțiune în anulare, întrucât nu invocă o încălcare a unui drept material individual, astfel cum impune dreptul german pentru a dispune de un drept de a exercita acțiunea. Instanța menționată ridică totuși problema dacă cerința germană potrivit căreia un ONG din domeniul mediului trebuie să invoce o astfel de încălcare a unui drept este ea însăși compatibilă cu dreptul Uniunii, în special cu articolul 10a din Directiva 85/337.

În răspuns la aceste întrebări, Curtea amintește că articolul 10a primul paragraf din Directiva 85/337 prevede că deciziile, acțiunile sau omisiunile care intră sub incidența dispozițiilor acestei directive privind participarea publicului trebuie să poată face obiectul unei căi de atac în justiție pentru a fi „contestată legalitatea de fond sau de procedură” a acestora, fără a fi limitate în vreun mod motivele care pot fi invocate în susținerea unei astfel de căi de atac.

În ceea ce privește condițiile de admisibilitate a căilor de atac, această dispoziție reține două ipoteze: admisibilitatea unei căi de atac poate fi subordonată unui „interes suficient” sau invocării de către reclamant a „încălcării unui drept”, în funcție de împrejurarea dacă legislația națională face sau nu apel la una sau la alta dintre aceste condiții. La articolul 10a al treilea paragraf prima teză din Directiva 85/337 se precizează în continuare că statele membre trebuie să stabilească ce înseamnă încălcarea unui drept în conformitate cu obiectivul de a acorda „un acces amplu la justiție” publicului interesat.

În ceea ce privește căile de atac introduse de asociațiile de protecție a mediului, la articolul 10a al treilea paragraf a doua și a treia teză din Directiva 85/337 se adaugă că, în acest scop, se poate considera că acestea au fie un interes suficient, fie drepturi care pot fi încălcate, în funcție de împrejurarea dacă legislația națională face sau nu apel la una sau la alta dintre aceste condiții de admisibilitate.

Având în vedere acest cadru juridic, Curtea arată că, deși legiuitorul național are posibilitatea de a limita drepturile, a căror încălcare poate fi invocată de un particular în cadrul unei acțiuni în justiție împotriva uneia dintre deciziile, acțiunile sau omisiunile avute în vedere la articolul 10a din Directiva 85/337, numai la drepturile subiective publice, o astfel de limitare nu este aplicabilă ca atare asociațiilor de protecție a mediului fără a fi încălcate obiectivele articolului 10a al treilea paragraf ultima teză din Directiva 85/337.

Astfel, deși, precum reiese din această dispoziție, asociațiile respective trebuie să poată invoca aceleași drepturi ca și particularii, ar fi contrar obiectivului de a asigura un acces amplu la justiție publicului interesat, pe de o parte, precum și principiului efectivității, pe de altă parte, ca, la rândul lor, asociațiile menționate să nu poată invoca încălcarea unor norme care decurg din dreptul Uniunii în materie de mediu numai pentru motivul că acestea protejează interese colective. Astfel, după cum reiese din acțiunea principală,

acest lucru le-ar lipsi în foarte mare măsură de posibilitatea de a realiza controlul respectării normelor care decurg din acest drept, care, cel mai des, sunt orientate către interesul general, iar nu numai către protecția intereselor particularilor priviți individual.

În consecință, Curtea concluzionează că articolul 10a din Directiva 85/337 se opune unei legislații care nu recunoaște organizațiilor neguvernamentale care promovează protecția mediului avută în vedere la articolul 1 alineatul (2) din această directivă posibilitatea de a invoca în justiție, în cadrul unei căi de atac împotriva unei decizii de autorizare a unor proiecte „care pot avea efecte importante asupra mediului” în sensul articolului 1 alineatul (1) din Directiva 85/337, încălcarea unei norme care decurge din dreptul Uniunii și al cărei obiect este protecția mediului, pentru motivul că această normă nu protejează decât interesele colectivității, iar nu și pe cele ale particularilor.

iv. Cerința unui cost care să nu fie prohibitiv

a. Domeniu de aplicare

Hotărârea din 15 martie 2018, North East Pylon Pressure Campaign și Sheehy (C-470/16, [EU:C:2018:185](#))

„Trimitere preliminară – Evaluarea efectelor anumitor proiecte asupra mediului – Directiva 2011/92/UE – Dreptul la o cale de atac al membrilor publicului interesat – Cale de atac prematură – Noțiunile de cost care să nu fie prohibitiv și de decizii, acțiuni sau omisiuni care intră sub incidența dispozițiilor directivei privind participarea publicului – Aplicabilitatea Convenției de la Aarhus”

Sesizată cu titlu preliminar, Curtea se pronunță cu privire la domeniul de aplicare al cerinței unui „cost care să nu fie prohibitiv” al procedurilor judiciare în materie de mediu, astfel cum este consacrată de Directiva 2011/92 și de Convenția de la Aarhus²¹.

În anul 2015, EirGrid plc, operator public irlandez de transport de energie electrică, a solicitat o autorizație pentru a instala aproximativ 300 de stâlpi de susținere a unor cabluri de înaltă tensiune pentru conectarea rețelelor din Irlanda și din Irlanda de Nord și pentru asigurarea fiabilității aprovizionării cu energie electrică a insulei. În urma cererii oficiale de autorizare a amenajării și a depunerii raportului de evaluare a impactului asupra mediului, An Bord Pleanála, organism irlandez de soluționare a căilor de atac în materie de planificare, a convocat o ședință pentru data de 7 martie 2016.

La 4 martie 2016, un proprietar funciar și un grup de presiune au solicitat autorizarea de a introduce o cale de atac pentru a contesta procedura de autorizare a amenajării. Cu

²¹ Convenția privind accesul la informație, participarea publicului la luarea deciziei și accesul la justiție în probleme de mediu, semnată la Aarhus la 25 iunie 1998 și aprobată în numele Comunității Europene prin Decizia 2005/370/CE a Consiliului din 17 februarie 2005 (JO 2005, L 124, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 14, p. 201, denumită în continuare „Convenția de la Aarhus”).

toate acestea, High Court (Înalta Curte, Irlanda) a refuzat să acorde autorizarea solicitată pentru motivul că calea de atac era prematură.

În cadrul procedurii de stabilire a cheltuielilor de judecată, părțile au opinii diferite cu privire la suportarea cheltuielilor de judecată aferente procedurii de autorizare a introducerii unei căi de atac, al căror quantum ar depăși 500 000 de euro. În acest cadru, High Court (Înalta Curte) a decis să solicite Curții să se pronunțe cu privire la compatibilitatea dreptului irlandez cu dispozițiile Directivei 2011/92 și cu prevederile Convenției de la Aarhus care consacră cerința ca anumite proceduri judiciare să nu aibă un cost prohibitiv.

În această privință, Curtea amintește că cerința unui cost care să nu fie prohibitiv prevăzută la articolul 11 alineatul (4) din Directiva 2011/92 se referă la ansamblul costurilor financiare ocazionate de participarea la procedura judiciară. Rezultă că această cerință trebuie interpretată în sensul că se aplică unei proceduri în fața unei instanțe dintr-un stat membru, precum cea din litigiul principal, în cadrul căreia se stabilește dacă o cale de atac poate fi autorizată în cursul unei proceduri de autorizare a unei amenajări, *a fortiori* în cazul în care acest stat membru nu a stabilit etapa în care poate fi introdusă o cale de atac.

Curtea arată în plus că, atunci când un reclamant invocă atât motive întemeiate pe nerespectarea normelor de participare a publicului la procedurile de adoptare a deciziilor privind mediul, cât și motive întemeiate pe nerespectarea altor norme, cerința unui cost care să nu fie prohibitiv se aplică doar cheltuielilor aferente părții din calea de atac care se întemeiază pe nerespectarea normelor privind participarea publicului. Într-un astfel de caz, revine instanței naționale sarcina de a efectua, *ex æquo et bono* și potrivit modalităților procedurale naționale aplicabile, distincția dintre costurile legate de fiecare dintre cele două tipuri de argumentație, pentru a se asigura că partea din calea de atac care se întemeiază pe normele privind participarea publicului beneficiază de cerința costului care să nu fie prohibitiv.

În acest context, Curtea precizează că articolul 9 alineatele (3) și (4) din Convenția de la Aarhus trebuie interpretat în sensul că aceeași cerință se aplică părții unei căi de atac care nu ar fi acoperită de Directiva 2011/92, în măsura în care reclamantul ar solicita în cadrul acestei părți să se asigure respectarea dreptului național al mediului. Deși prevederile menționate nu au un efect direct, revine instanței naționale sarcina de a da dreptului procedural intern o interpretare care să fie, în cea mai mare măsură posibilă, conformă cu acestea.

În ultimul rând, Curtea subliniază că un stat membru nu poate deroga de la cerința unui cost care să nu fie prohibitiv, impusă de Convenția de la Aarhus și de Directiva 2011/92, atunci când o cale de atac este considerată neserioasă ori vexatorie sau în lipsa unei legături între presupusa încălcare a dreptului național al mediului și o daună cauzată acestuia din urmă. Cu toate acestea, instanța națională are posibilitatea să ia în considerare factori precum, printre altele, șansele rezonabile de succes ale acțiunii ori

caracterul neresios sau vexatoriu al acesteia, cu condiția ca cuantumul cheltuielilor de judecată la plata cărora este obligat reclamantul să nu fie nerezonabil de ridicat.

b. Criterii de apreciere

Hotărârea din 11 aprilie 2013, Edwards și Pallikaropoulos (C-260/11, [EU:C:2013:221](#))

„Mediu – Convenția de la Aarhus – Directiva 85/337/CEE – Directiva 2003/35/CE – Articolul 10a – Directiva 96/61/CE – Articolul 15a – Accesul la justiție în materie de mediu – Noțiunea «cost care să nu fie prohibitiv» al procedurilor jurisdicționale”

În răspuns la o trimitere preliminară formulată de Supreme Court of the United Kingdom (Curtea Supremă a Regatului Unit), Curtea precizează criteriile de apreciere a cerinței unui „cost care să nu fie prohibitiv” al procedurilor judiciare în materie de mediu, astfel cum este prevăzută la articolul 10a al cincilea paragraf din Directiva 85/337²², precum și la articolul 15a al cincilea paragraf din Directiva 96/61²³.

După ce a respins un recurs formulat în cadrul unei proceduri în materie de mediu, instanța de trimitere a solicitat Curții să se pronunțe cu privire la modul în care aceasta trebuia să aplice în speță cerința citată anterior privind un „cost care să nu fie prohibitiv”, având în vedere riscurile considerabile în materie de cheltuieli de judecată la care se expusese recurenta în temeiul reglementării naționale aplicabile.

În această privință, Curtea arată că cerința conform căreia procedura judiciară nu trebuie să aibă un cost prohibitiv, prevăzută la articolul 10a al cincilea paragraf din Directiva 85/337 și la articolul 15a al cincilea paragraf din Directiva 96/61, presupune ca persoanele care sunt vizate de aceste dispoziții să nu fie împiedicate să inițieze sau să continue o cale de atac jurisdicțională care intră în domeniul de aplicare al acestor articole din cauza sarcinii financiare pe care aceasta ar putea-o determina. În cazul în care o instanță națională este chemată să se pronunțe cu privire la obligarea la plata cheltuielilor de judecată a unui particular care, în calitate de reclamant, a căzut în pretenții într-un litigiu în materie de mediu sau, mai general, în cazul în care trebuie, cum este cazul instanțelor din Regatul Unit, să își exprime poziția, într-un stadiu anterior al procedurii, cu privire la o eventuală limitare a costurilor care pot fi puse în sarcina părții care a căzut în pretenții, aceasta trebuie să se asigure de respectarea cerinței menționate ținând seama atât de interesul persoanei care dorește să își apere drepturile, cât și de interesul general legat de protecția mediului.

²² Astfel cum a fost modificată prin Directiva 2003/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 mai 2003 (JO 2003, L 156, p. 17, Ediție specială, 15/vol. 10, p. 8).

²³ Directiva 96/61/CE a Consiliului din 24 septembrie 1996 privind prevenirea și controlul integrat al poluării (JO 1996, L 257, p. 26, Ediție specială, 15/vol. 3, p. 183), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2003/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 mai 2003 (JO 2003, L 156, p. 17, Ediție specială, 15/vol. 10, p. 8).

În cadrul acestei aprecieri, instanța națională nu poate să se bazeze doar pe situația economică a persoanei interesate, ci trebuie de asemenea să procedeze la o analiză obiectivă a cuantumului cheltuielilor de judecată. Astfel, costul unei proceduri nu trebuie nici să depășească capacitatea financiară a persoanei interesate și nici să fie, în orice caz, în mod obiectiv nerezonabil. Pe de altă parte, instanța poate să țină seama de situația părților în cauză, de șansele rezonabile de succes ale solicitantului, de importanța mizei pentru acesta și pentru protecția mediului, de complexitatea dreptului și a procedurii aplicabile, de eventualul caracter hazardat al acțiunii în diferitele sale stadii, precum și de existența unui sistem național de asistență judiciară sau a unui regim de protecție privind cheltuielile de judecată.

În schimb, împrejurarea că persoana interesată nu a fost descurajată, în practică, să exercite acțiunea nu este suficientă prin ea însăși pentru a considera că procedura nu prezintă pentru aceasta un caracter prohibitiv în sensul Directivelor 85/337 și 96/61.

În sfârșit, cerința referitoare la lipsa unui cost prohibitiv al procedurii judiciare nu poate fi apreciată în mod diferit de o instanță națională după cum aceasta se pronunță la încheierea unei proceduri în primă instanță, a unui apel sau a unui recurs.

6. Efect direct și interpretare conformă

a) Efectul direct vertical al directivelor și repercusiunile negative asupra drepturilor terților

Hotărârea din 7 ianuarie 2004, Wells (C-201/02, [EU:C:2004:12](#))

„Directiva 85/337/CEE – Evaluarea efectelor anumitor proiecte asupra mediului – Măsură națională prin care este acordată o licență de exploatare minieră fără efectuarea unei evaluări a efectelor asupra mediului – Efect direct al directivelor – Situație triangulară”

În această cauză, al cărei cadru factual a fost prezentat anterior²⁴, se solicită de asemenea Curții să se pronunțe cu privire la problema dacă, în împrejurări precum cele din cauza principală, un particular precum doamna Wells poate, dacă este cazul, să invoce articolul 2 alineatul (1) din Directiva 85/337 coroborat cu articolul 1 alineatul (2) și cu articolul 4 alineatul (2) din aceasta împotriva autorităților Regatului Unit.

Conform articolului 2 alineatul (1) din Directiva 85/337, statele membre adoptă toate măsurile necesare, înaintea acordării autorizării, pentru a se asigura că proiectele care pot avea efecte importante asupra mediului, prin natura, mărimea sau localizarea lor,

²⁴ În ceea ce privește cadrul factual și juridic al litigiului, a se vedea secțiunea I.4.a), „Momentul în care trebuie să intervină evaluarea efectelor”.

inter alia, constituie obiectul unei cereri de autorizare și al unei evaluări a efectelor lor. Aceste proiecte sunt definite la articolul 4 din directiva menționată.

În acest cadru, guvernul Regatului Unit susținea că a recunoaște unui particular precum doamna Wells dreptul de a invoca dispoziția menționată împotriva autorităților într-o cauză precum cea din litigiul principal ar constitui o situație de „inverse direct effect”, în care Regatul Unit ar fi obligat în mod direct să îi priveze pe proprietarii privați ai carierei Conygar Quarry de drepturile lor.

În această privință, Curtea amintește că principiul securității juridice se opune posibilității ca directivele să creeze obligații în sarcina particularilor. În privința acestora din urmă, dispozițiile unei directive nu pot crea decât drepturi. În consecință, un particular nu poate invoca o directivă împotriva unui stat membru în cazul în care este vorba despre o obligație a unui stat care este direct legată de executarea unei alte obligații care, în temeiul acestei directive, îi revine unui terț.

În schimb, simple repercusiuni negative asupra drepturilor terților, chiar dacă sunt certe, nu justifică faptul de a nu permite unui particular să invoce dispozițiile unei directive împotriva statului membru respectiv.

Astfel, Curtea arată că, în ceea ce privește cauza principală, obligația Regatului Unit de a asigura realizarea de către autoritățile competente a unei evaluări a efectelor asupra mediului ale exploatării carierei Conygar Quarry nu este direct legată de executarea vreunei obligații care ar reveni, în temeiul Directivei 85/337, proprietarilor acestei cariere. Faptul că operațiunile de exploatare minieră trebuie oprite pentru a aștepta rezultatele evaluării este, desigur, consecința realizării tardive a obligațiilor acestui stat. O asemenea consecință nu poate fi totuși calificată drept „inverse direct effect” al dispozițiilor directivei menționate față de proprietarii respectivi.

Prin urmare, Curtea concluzionează că un particular precum doamna Wells poate, dacă este cazul, să invoce, împotriva autorităților Regatului Unit, articolul 2 alineatul (1) din Directiva 85/337 coroborat cu articolul 1 alineatul (2) și cu articolul 4 alineatul (2) din aceasta.

b) Interpretare conformă a dreptului național

Hotărârea din 17 octombrie 2018, Klohn (C-167/17, [EU:C:2018:833](#))

„Trimitere preliminară – Mediu – Evaluarea efectelor anumitor proiecte asupra mediului – Dreptul la o cale de atac împotriva unei decizii de autorizare – Cerința unei proceduri cu un cost care să nu fie prohibitiv – Noțiune – Aplicare în timp – Efect direct – Efect asupra unei decizii naționale de stabilire a cheltuielilor de judecată devenite definitivă”

În urma unei trimiteri preliminare introduse de Supreme Court (Curtea Supremă, Irlanda), Curtea amintește că, deși regula „costului care să nu fie prohibitiv” al procedurilor judiciare în materie de mediu, astfel cum este prevăzută la articolul 10a al cincilea paragraf din Directiva 85/337²⁵, este lipsită de efect direct, instanțele naționale sunt totuși obligate să asigure, în măsura posibilului, o interpretare a dreptului național conformă cu această dispoziție.

În cursul anului 2004, An Bord Pléanala (Agenția de Amenajare a Teritoriului, Irlanda) (denumită în continuare „Agenția”) a acordat o autorizație în vederea construirii, la Achonry, în County Sligo (comitatul Sligo, Irlanda), a unei unități de inspecție a animalelor găsite moarte pe întreg teritoriul irlandez.

Domnul Klohn, proprietar al unei ferme situate în proximitatea sitului unității respective, a formulat o acțiune în justiție împotriva acestei autorizații de construire, care a fost respinsă printr-o hotărâre din 23 aprilie 2008 a High Court (Înalta Curte). La 6 mai 2008, instanța menționată l-a obligat pe domnul Klohn să suporte cheltuielile de judecată efectuate de Agenție.

Prin decizia din 24 iunie 2010, *Taxing Master* al High Court (Înalta Curte) a cuantificat cheltuielile de judecată care trebuiau rambursate Agenției de către domnul Klohn la aproximativ 86 000 de euro. Această decizie a fost confirmată printr-o decizie a High Court (Înalta Curte), împotriva căreia domnul Klohn a declarat apel la Supreme Court (Curtea Supremă, Irlanda).

Având în vedere quantumul cheltuielilor de judecată în cauză, Supreme Court (Curtea Supremă) a decis să solicite Curții să se pronunțe printre altele cu privire la problema dacă

- regula privind „costul care să nu fie prohibitiv”, astfel cum este prevăzută la articolul 10a al cincilea paragraf din Directiva 85/337, are efect direct sau există o obligație de interpretare conformă în această privință și
- *Taxing Master* sau instanța națională sesizată cu o cale de atac împotriva deciziei acestuia trebuie să aplice regula menționată a costului care să nu fie prohibitiv, deși decizia de obligare la plata cheltuielilor de judecată a rămas definitivă.

După ce a arătat că în litigiul principal se pune problema efectului direct al regulii privind costul care să nu fie prohibitiv, ca urmare a transpunerii tardive de către Irlanda a articolului 10a al cincilea paragraf din Directiva 85/337 modificată, Curtea constată că această dispoziție este lipsită de efect direct. Potrivit obligației de interpretare conformă a dreptului național, instanțele irlandeze sunt totuși obligate, în măsura posibilului, să interpreteze dreptul intern, începând de la expirarea termenului prevăzut pentru transpunerea articolului 10a al cincilea paragraf din Directiva 85/337, astfel încât particularii să nu fie împiedicați să inițieze sau să continue o cale de atac jurisdicțională

²⁵ Astfel cum a fost modificată prin Directiva 2003/35/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 mai 2003 (JO 2003, L 156, p. 17, Ediție specială, 15/vol. 10, p. 8).

care intră în domeniul de aplicare al aceluiași articol din cauza sarcinii financiare care ar putea rezulta din aceasta.

În această privință, Curtea precizează în plus că instanțele irlandeze au obligația să interpreteze dreptul național, de la expirarea termenului de transpunere a articolului 10a al cincilea paragraf din Directiva 85/337, într-un mod în care să determine ca efectele viitoare ale situațiilor apărute sub incidența legii vechi să fie imediat compatibile cu această dispoziție. Rezultă că obligația de interpretare a dreptului național conformă cu regula privind costul prohibitiv care figurează în această dispoziție se impune instanțelor menționate atunci când decid cu privire la alocarea cheltuielilor de judecată în procedurile juridictionale care erau în curs la data expirării termenului de transpunere, indiferent de data la care respectivele cheltuieli de judecată au fost efectuate în cursul procedurii în cauză.

Amintind că procedura irlandeză în materie de cheltuieli de judecată se desfășoară în două etape, Curtea constată în plus că principiul interpretării conforme a dreptului național are anumite limite, printre care cele care decurg din principiul autorității de lucru judecat. În speță, revine, așadar, instanței de trimitere sarcina de a aprecia autoritatea de lucru judecat a deciziei din 6 mai 2008 prin care High Court (Înalta Curte) a stabilit cheltuielile de judecată din procedură în sarcina domnului Klohn fără a stabili cuantumul exact al acestor cheltuieli de judecată, pentru a determina dacă și în ce măsură o interpretare a dreptului național conformă cu regula privind costul care să nu fie prohibitiv este posibilă în litigiul principal.

II. Evaluarea efectelor planurilor și programelor în temeiul Directivei 2001/42

1. Domeniul de aplicare al Directivei 2001/42

a) Planuri și programe care intră sub incidența Directivei 2001/42

*Hotărârea din 25 iunie 2020 (Marea Cameră), A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele) (C-24/19, [EU:C:2020:503](#))*²⁶

„Trimitere preliminară – Directiva 2001/42/CE – Evaluarea efectelor asupra mediului – Certificat de urbanism în vederea amplasării și a exploatării unor turbine eoliene – Articolul 2 litera (a) – Noțiunea de «planuri și programe» – Condiții de acordare a certificatului stabilite printr-un ordin și printr-o circulară – Articolul 3 alineatul (2) litera (a) – Acte naționale care definesc un cadru în care punerea în aplicare a unor proiecte va putea fi autorizată în viitor – Lipsa unei evaluări ecologice – Menținerea efectelor actelor naționale și ale certificatelor acordate în temeiul acestora după constatarea neconformității acestor acte cu dreptul Uniunii – Condiții”

Prin Hotărârea A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele), Curtea, reunită în Marea Cameră, se pronunță cu privire la interpretarea Directivei 2001/42, aducând precizări importante cu privire la măsurile supuse evaluării prevăzute de această directivă.

Curtea a fost sesizată cu această cerere de interpretare în cadrul unui litigiu între riverani ai unui sit situat în apropierea autostrăzii E40 pe teritoriul comunelor Aalter (Belgia) și Nevele (Belgia), prevăzut pentru găzduirea unui parc eolian, pe de o parte, și Gewestelijke stedenbouwkundige ambtenaar van het departement Ruimte Vlaanderen, afdeling Oost-Vlaanderen (funcționarul regional pentru dezvoltare urbanistică din cadrul Departamentului de Amenajare a Teritoriului din Regiunea Flandra, secțiunea Flandra Orientală, Belgia), pe de altă parte, în legătură cu eliberarea de către această autoritate a unui certificat de urbanism în vederea amplasării și a exploatării a cinci turbine eoliene (denumit în continuare „certificatul în litigiu”). Eliberarea, la 30 noiembrie 2016, a certificatului în litigiu fusese condiționată printre altele de respectarea anumitor cerințe stabilite de dispoziții ale unui ordin al guvernului flamand, precum și ale unei circulare având ca obiect amplasarea și exploatarea unor turbine eoliene.

În susținerea acțiunii având ca obiect anularea certificatului în litigiu, introdusă la Raad voor Vergunningsbetwistingen (Consiliul pentru Litigii în materie de Autorizări, Belgia), reclamantii invocau printre altele o încălcare a Directivei 2001/42, pentru motivul că ordinul și circulara în temeiul cărora a fost eliberat certificatul nu făcuseră obiectul unei evaluări ecologice. Autorul certificatului în litigiu considera, dimpotrivă, că decretul și circulara în cauză nu trebuiau să facă obiectul unei astfel de evaluări.

²⁶ Această hotărâre este prezentată și în secțiunile II.2.a) i., „Planuri și programe care intră sub incidența articolului 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/42”, și III.2., „Acte naționale adoptate cu încălcarea Directivei 2001/42”.

În hotărârea sa, Curtea amintește că, în conformitate cu articolul 2 litera (a) din Directiva 2001/42, aceasta acoperă planurile și programele, precum și modificările lor, care sunt elaborate sau adoptate de o autoritate a unui stat membru, în măsura în care au fost „impuse prin acte cu putere de lege sau acte administrative”.

În această privință, din jurisprudența constantă a Curții reiese că trebuie considerate „impuse”, în sensul și în scopul aplicării directivei menționate, planurile și programele a căror adoptare este reglementată de acte cu putere de lege naționale, care stabilesc autoritățile competente pentru a le adopta, precum și procedura de elaborare a acestora. Astfel, o măsură trebuie considerată ca fiind „impusă” în cazul în care competența de a o adopta își are temeiul juridic într-un act de această natură, chiar dacă nu există propriu-zis nicio obligație de a adopta măsura respectivă.

Invitată de instanța de trimitere și de guvernul Regatului Unit să reconsidere această jurisprudență, Curtea subliniază mai întâi că o limitare a condiției prevăzute la articolul 2 litera (a) a doua liniuță din Directiva 2001/42 numai la „planuri și programe” a căror adoptare este obligatorie ar risca să confere acestei noțiuni un domeniu de aplicare marginal și nu ar permite menținerea efectului util al acestei dispoziții. Astfel, potrivit Curții, ținând seama de diversitatea situațiilor și de eterogenitatea practicilor autorităților naționale, adoptarea de planuri sau de programe și modificările acestora nu sunt adesea nici impuse cu caracter general, nici lăsate pe deplin la latitudinea autorităților competente. În plus, nivelul ridicat de protecție a mediului pe care Directiva 2001/42 urmărește să îl asigure prin supunerea planurilor și programelor care pot avea efecte semnificative asupra mediului unei evaluări ecologice îndeplinește cerințele tratatelor, precum și ale Cartei drepturilor fundamentale a Uniunii Europene în materie de protecție și de îmbunătățire a calității mediului²⁷. Or, astfel de obiective ar risca să fie compromise de o interpretare restrictivă, susceptibilă să permită unui stat membru să se sustragă obligației de evaluare ecologică evitând să facă obligatorie adoptarea de planuri sau de programe. În sfârșit, Curtea arată că interpretarea extinsă a noțiunii de „planuri și programe” este conformă cu angajamentele internaționale ale Uniunii²⁸.

În continuare, Curtea a examinat aspectul dacă ordinul și circulara în cauză îndeplineau condiția prevăzută la articolul 2 litera (a) a doua liniuță din Directiva 2001/42. În această privință, ea a arătat că ordinul fusese adoptat de guvernul flamand, în calitate de putere executivă a unei entități federate belgiene, în temeiul unei abilitări legislative. În plus, circulara, care urmărește să reglementeze puterea de apreciere a autorităților competente, emană de asemenea de la guvernul flamand și modifică dispozițiile acestui ordin dezvoltându-le sau derogând de la ele, sub rezerva verificărilor care revin instanței naționale în ceea ce privește natura sa juridică exactă și conținutul său precis. Curtea concluzionează, așadar, că ordinul și, sub rezerva acestor verificări, circulara intră în

²⁷ Articolul 3 alineatul (3) TUE, articolul 191 alineatul (2) TFUE și articolul 37 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

²⁸ Astfel cum rezultă printre altele din articolul 2 alineatul (7) din Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului în context transfrontalier, semnată la Espoo (Finlanda) la 26 februarie 1991.

sfera noțiunii de „planuri și programe”, întrucât trebuie să fie considerate „impuse” în sensul Directivei 2001/42.

Hotărârea din 22 februarie 2022 (Marea Cameră), Bund Naturschutz in Bayern (C-300/20, [EU:C:2022:102](#))²⁹

„Trimitere preliminară – Mediu – Directiva 2001/42/CE – Evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului – Articolul 2 litera (a) – Noțiunea de «planuri și programe» – Articolul 3 alineatul (2) litera (a) – Acte elaborate pentru anumite sectoare și care definesc un cadru în care punerea în aplicare a proiectelor enumerate în anexele I și II la Directiva 2011/92/UE va putea fi autorizată în viitor – Articolul 3 alineatul (4) – Acte care definesc un cadru în care punerea în aplicare a proiectelor va putea fi autorizată în viitor – Regulament de protecție a peisajului adoptat de o autoritate locală”

În Hotărârea Bund Naturschutz in Bayern, pronunțată în Marea Cameră, Curtea precizează noțiunea de planuri și programe care trebuie supuse unei evaluări ecologice în temeiul Directivei 2001/42.

În anul 2013, Landkreis Rosenheim (districtul Rosenheim, Germania) a adoptat un regulament referitor la o arie de protecție a peisajului (denumit în continuare „Regulamentul Inntal Süd”), fără să fi efectuat în prealabil o evaluare ecologică în temeiul Directivei 2001/42. Regulamentul Inntal Süd a plasat sub protecție o zonă de aproximativ 4 021 ha, respectiv cu aproximativ 650 ha mai puțin decât zona protejată de regulamentele anterioare.

Bund Naturschutz in Bayern eV, o asociație pentru protecția mediului, a contestat acest regulament la Bayerischer Verwaltungsgerichtshof (Tribunalul Administrativ Superior din Bavaria, Germania). Întrucât cererea sa a fost respinsă ca inadmisibilă, asociația a formulat recurs împotriva acestei decizii la Bundesverwaltungsgericht (Curtea Administrativă Federală, Germania).

Această din urmă instanță consideră că Regulamentul Inntal Süd constituie un plan sau un program în sensul Directivei 2001/42. Întrucât avea însă îndoieli în ceea ce privește obligația districtului Rosenheim de a efectua, în temeiul acestei directive, o evaluare ecologică anterior adoptării regulamentului menționat, ea a decis să adreseze această întrebare Curții pe cale preliminară.

Cu titlu introductiv, Curtea amintește că Directiva 2001/42 acoperă planurile și programele care, pe de o parte, sunt elaborate sau adoptate de o autoritate la nivel național, regional sau local și, pe de altă parte, sunt impuse prin acte cu putere de lege sau acte administrative.

²⁹ Această hotărâre este prezentată și în secțiunile II.2.a) i., „Planuri și programe care intră sub incidența articolului 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/42”, și II.2.b) ii., „Planuri și programe care intră sub incidența articolului 3 alineatul (4) din Directiva 2001/42”.

În ceea ce privește a doua condiție, reiese dintr-o jurisprudență constantă că trebuie considerate „impuse”, în sensul și în scopul aplicării directivei menționate, planurile și programele a căror adoptare este reglementată de acte cu putere de lege naționale, care stabilesc autoritățile competente pentru a le adopta, precum și procedura de elaborare a acestora. Astfel, o măsură trebuie considerată „impusă” atunci când există în dreptul național un temei juridic specific care autorizează autoritățile competente să procedeze la adoptarea sa, chiar dacă această adoptare nu are un caracter obligatoriu.

Prin urmare, întrucât a fost adoptat de o autoritate locală în temeiul unui act din legislația germană, Regulamentul Inntal Süd constituie un plan sau un program în sensul Directivei 2001/42. În această privință, potrivit Curții, caracterul general al regulamentului menționat, care cuprinde dispoziții generale și abstracte care enunță cerințe generale, nu se opune unei asemenea calificări. Astfel, împrejurarea că un act național prezintă un anumit nivel de abstractizare și urmărește un obiectiv de transformare a unei zone geografice constituie o ilustrare a dimensiunii sale planificatoare sau programatice și nu împiedică includerea sa în noțiunea de „planuri și programe”.

b) Abrogarea unor planuri și programe

Hotărârea din 22 martie 2012, Inter-Environnement Bruxelles ș.a. (C-567/10, [EU:C:2012:159](#))

„Directiva 2001/42/CE – Evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului – Noțiunea de planuri și programe «impuse prin acte cu putere de lege sau acte administrative» – Aplicabilitatea acestei directive în privința unei proceduri de abrogare totală sau parțială a unui plan de utilizare a terenurilor”

Sesizată cu o trimitere preliminară din partea Cour constitutionnelle (Curtea Constituțională) belgiană, Curtea confirmă că actele de abrogare a unor planuri sau programe în sensul Directivei 2001/42 intră de asemenea, în principiu, în domeniul de aplicare al acestei directive.

În urma adoptării de către Regiunea Bruxelles-Capitală a unei ordonanțe de modificare a code bruxellois de l'aménagement du territoire (Codul bruxellez privind amenajarea teritoriului), mai multe asociații fără scop lucrativ au sesizat Cour constitutionnelle (Curtea Constituțională) belgiană cu o acțiune în anularea anumitor dispoziții din această ordonanță. În susținerea acțiunii formulate, asociațiile menționate critică printre altele faptul că dispozițiile de modificare contestate nu impun, pentru abrogarea unor planuri specifice de ocupare a terenurilor și pentru adoptarea unor planuri pentru conservarea monumentelor, o evaluare ecologică în conformitate cu Directiva 2001/42.

În acest cadru, Cour constitutionnelle (Curtea Constituțională) a ridicat printre altele problema dacă abrogarea totală sau parțială a unui plan sau a unui program care intră

sub incidența Directivei 2001/42 trebuie supusă unei evaluări ecologice în temeiul acesteia din urmă.

În această privință, Curtea arată că, deși articolul 2 litera (a) din Directiva 2001/42 nu se referă în mod explicit la actele de abrogare, ci numai la actele de modificare a unor planuri și programe, totuși, ținând seama de finalitatea Directivei 2001/42, dispozițiile care delimitează domeniul de aplicare al acesteia din urmă trebuie interpretate în mod extensiv. În plus, întrucât un act de abrogare implică în mod necesar o modificare a cadrului juridic de referință și, în consecință, alterează efectele asupra mediului care fuseseră eventual evaluate potrivit procedurii prevăzute de Directiva 2001/42, acesta poate produce efecte semnificative asupra mediului.

Astfel, Curtea concluzionează că, ținând seama de caracteristicile și de efectele actelor de abrogare a unor planuri sau programe în sensul Directivei 2001/42, ar fi contrar obiectivelor urmărite de legiuitorul Uniunii și ar fi de natură să aducă atingere, în parte, efectului util al directivei menționate ca aceste acte să fie considerate excluse din domeniul de aplicare al directivei.

În schimb, în principiu, situația este diferită dacă actul abrogat se încadrează într-o ierarhie de acte de amenajare a teritoriului, din moment ce aceste acte prevăd norme de ocupare a terenului suficient de precise, au făcut ele însele obiectul unei evaluări a efectelor pe care le au asupra mediului și se poate considera în mod rezonabil că interesele pe care Directiva 2001/42 urmărește să le protejeze au fost suficient luate în considerare în acest cadru.

2. Obligația de evaluare a efectelor în cazul în care există riscuri semnificative privind mediul

a) Planuri și programe care prezintă riscul de a avea efecte semnificative asupra mediului

i. Planuri și programe care intră sub incidența articolului 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/42

Hotărârea din 22 februarie 2022 (Marea Cameră), Bund Naturschutz in Bayern (C-300/20, [EU:C:2022:102](#))

„Trimitere preliminară – Mediu – Directiva 2001/42/CE – Evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului – Articolul 2 litera (a) – Noțiunea de «planuri și programe» – Articolul 3 alineatul (2) litera (a) – Acte elaborate pentru anumite sectoare și care definesc un cadru în care punerea în aplicare a proiectelor enumerate în anexele I și II la Directiva 2011/92/UE va putea fi autorizată în viitor – Articolul 3 alineatul (4) – Acte care definesc un cadru în care punerea în

aplicare a proiectelor va putea fi autorizată în viitor – Regulament de protecție a peisajului adoptat de o autoritate locală”

În această hotărâre, al cărei cadru factual a fost prezentat anterior³⁰, Curtea examinează de asemenea dacă o măsură națională precum Regulamentul Inntal Süd, care urmărește să protejeze natura și peisajul și enunță în acest scop interdicții generale și obligații de autorizare, intră în domeniul de aplicare al articolului 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/42.

În conformitate cu această dispoziție, trebuie efectuată o evaluare ecologică pentru toate planurile și programele care îndeplinesc două condiții cumulative.

În primul rând, planurile sau programele trebuie să „privească” sau să „vizeze” unul dintre sectoarele enumerate la articolul menționat³¹. În speță, reiese că această primă condiție este îndeplinită, în opinia Curții, aspect a cărui verificare este însă de competența instanței de trimitere.

În această privință, Curtea precizează că împrejurarea că obiectivul principal al unui plan sau al unui program este protecția mediului nu exclude posibilitatea ca acesta să „privească” sau să „vizeze” unul dintre sectoarele enumerate la articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/42. Astfel, însăși esența măsurilor cu aplicabilitate generală elaborate în vederea protecției mediului este tocmai reglementarea activităților umane care au efecte semnificative asupra mediului, printre care cele care se încadrează în sectoarele menționate.

În al doilea rând, planurile sau programele trebuie să definească cadrul în care punerea în aplicare a proiectelor enumerate în anexele I și II la Directiva 2011/92 va putea fi autorizată în viitor.

Această cerință este îndeplinită atunci când un plan sau un program stabilește un ansamblu semnificativ de criterii și de modalități pentru autorizarea și punerea în aplicare a unuia sau mai multor proiecte enumerate în anexele I și II la Directiva 2011/92, în special în ceea ce privește localizarea, natura, mărimea și condițiile de funcționare ale unor asemenea proiecte sau alocarea resurselor legată de aceste proiecte. În schimb, atunci când un plan sau un program precum Regulamentul Inntal Süd se limitează să definească obiective de protecție a peisajului în termeni generali și să supună activități sau proiecte din aria de protecție unei obligații de autorizare, fără a enunța însă criterii sau modalități pentru autorizarea și punerea în aplicare a proiectelor menționate, cerința sus-menționată nu este îndeplinită, chiar dacă regulamentul menționat poate exercita o anumită influență asupra localizării proiectelor.

³⁰ În ceea ce privește cadrul factual și juridic al litigiului, a se vedea secțiunea II.1.a), „Planuri și programe care intră sub incidența Directivei 2001/42”. Această hotărâre este prezentată și în secțiunea II.2.b) ii., „Planuri și programe care intră sub incidența articolului 3 alineatul (4) din Directiva 2001/42”.

³¹ Și anume agricultura, silvicultura, pescuitul, energia, industria, transportul, gestionarea deșeurilor, gestionarea apei, telecomunicațiile, turismul, planificarea urbană și rurală sau utilizarea terenului.

Având în vedere aceste considerații, Curtea concluzionează că Regulamentul Inntal Süd nu constituie un plan sau un program care trebuie supus unei evaluări ecologice în temeiul articolului 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/42, în măsura în care nu prevede norme suficient de detaliate în ceea ce privește conținutul, elaborarea și punerea în aplicare a proiectelor menționate în anexele I și II la Directiva 2011/92, aspect a cărui verificare este însă de competența instanței de trimitere.

Hotărârea din 25 iunie 2020 (Marea Cameră), A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele) (C-24/19, [EU:C:2020:503](#))

„Trimitere preliminară – Directiva 2001/42/CE – Evaluarea efectelor asupra mediului – Certificat de urbanism în vederea amplasării și a exploatării unor turbine eoliene – Articolul 2 litera (a) – Noțiunea de «planuri și programe» – Condiții de acordare a certificatului stabilite printr-un ordin și printr-o circulară – Articolul 3 alineatul (2) litera (a) – Acte naționale care definesc un cadru în care punerea în aplicare a unor proiecte va putea fi autorizată în viitor – Lipsa unei evaluări ecologice – Menținerea efectelor actelor naționale și ale certificatelor acordate în temeiul acestora după constatarea neconformității acestor acte cu dreptul Uniunii – Condiții”

În Hotărârea A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele), al cărei cadru factual a fost prezentat anterior³², Curtea confirmă că un ordin și o circulară precum cele în discuție în această cauză, care cuprind ambele diferite dispoziții privind amplasarea și exploatarea unor turbine eoliene, printre care măsuri referitoare la proiecția de umbră, la siguranță, precum și la standardele de zgomot, constituie planuri și programe care trebuie supuse unei evaluări ecologice în temeiul articolului 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/42.

În această privință, Curtea consideră că cerințele prevăzute de ordinul și de circulara în cauză cu privire la amplasarea și la exploatarea unor turbine eoliene prezintă o importanță și o întindere suficient de semnificative pentru a determina condițiile cărora le este supusă eliberarea unui certificat pentru amplasarea și exploatarea de parcuri eoliene, proiecte ale căror efecte asupra mediului sunt incontestabile. Aceasta precizează că o astfel de interpretare nu poate fi repusă în discuție de natura juridică specială a circularei.

³² În ceea ce privește cadrul factual și juridic al litigiului, a se vedea secțiunea II.1.a), „Planuri și programe care intră sub incidența Directivei 2001/42”. Această hotărâre este prezentată și în secțiunea III.2., „Acte naționale adoptate cu încălcarea Directivei 2001/42”.

ii. Planuri și programe care intră sub incidența articolului 3 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2001/42

Hotărârea din 12 iunie 2019, CFE (C-43/18, [EU:C:2019:483](#))

„Trimitere preliminară – Mediu – Directiva 2001/42/CE – Evaluarea efectelor ecologice ale anumitor planuri și programe – Decret – Desemnarea unei arii speciale de conservare în conformitate cu Directiva 92/43/CEE – Stabilirea obiectivelor de conservare, precum și a anumitor măsuri de prevenire – Noțiunea de «planuri și programe» – Obligația de a efectua o evaluare ecologică”

Sesizată cu o trimitere preliminară introdusă de Conseil d'État (Consiliul de Stat) belgian, Curtea interpretează articolul 3 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2001/42, care impune o evaluare ecologică în temeiul acestei directive de fiecare dată când este necesară o evaluare în temeiul articolelor 6 și 7 din Directiva 92/43.

În cauza principală, Compagnie d'entreprises CFE SA (denumită în continuare „CFE”) solicita anularea unui decret al guvernului Regiunii Bruxelles-Capitală prin care „complexe Forêt de Soignes – Vallée de la Woluwe” („Complexul Pădurea Soignes – Valea Woluwe”) era desemnat ca arie specială de conservare în sensul Directivei 92/43. În susținerea acestei acțiuni, CFE contesta decizia guvernului Regiunii Bruxelles-Capitală de a nu supune acest decret unei evaluări ecologice, pentru motivul că o evaluare corespunzătoare a efectelor nu era necesară în temeiul articolului 6 alineatul (3) din Directiva 92/43.

Chestionată în această privință de instanța de trimitere, Curtea amintește că, în temeiul articolului 6 alineatul (3) din Directiva 92/43, numai planurile sau proiectele care nu au o legătură directă sau nu sunt necesare pentru gestionarea unui sit trebuie să facă obiectul unei evaluări corespunzătoare a efectelor potențiale în temeiul directivei menționate. Or, un decret precum cel în discuție în litigiul principal, prin care un stat membru desemnează un sit ca fiind o arie specială de conservare, este, prin natura sa, un act care are o legătură directă cu sau este necesar pentru gestionarea ariei în cauză.

Rezultă că un decret precum cel în discuție în litigiul principal poate fi, astfel, scutit de o evaluare corespunzătoare în temeiul articolului 6 alineatul (3) din Directiva 92/43 și, în consecință, de o evaluare ecologică în temeiul articolului 3 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2001/42.

Cu toate acestea, împrejurarea că un astfel de decret nu trebuie să fie precedat în mod obligatoriu de o evaluare ecologică în temeiul dispozițiilor coroborate ale articolului 6 alineatul (3) din Directiva 92/43 și ale articolului 3 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2001/42 nu înseamnă că acesta este scutit de orice obligație în materie, din moment ce nu este exclusă posibilitatea ca el să edicteze norme care să conducă la asimilarea sa cu un plan sau cu un program, în sensul acestei din urmă directive, pentru care o evaluare a efectelor asupra mediului poate fi obligatorie.

- b) **Planuri și programe care pot prezenta riscul de a avea efecte semnificative asupra mediului**
- i. **Planuri și programe care intră sub incidența articolului 3 alineatul (3) din Directiva 2001/42**

Hotărârea din 21 decembrie 2016, Associazione Italia Nostra Onlus (C-444/15, [EU:C:2016:978](#))

„Trimitere preliminară – Mediu – Directiva 2001/42/CE – Evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului – Articolul 3 alineatul (3) – Planuri și programe care necesită o evaluare ecologică numai în cazul în care statele membre stabilesc că pot avea efecte semnificative asupra mediului – Validitate în raport cu Tratatul FUE și cu Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Noțiunea de utilizare a «zonelor mici la nivel local» – Reglementare națională care face trimitere la suprafața zonelor vizate”

Sesizată pe cale preliminară, Curtea confirmă validitatea articolului 3 alineatul (3) din Directiva 2001/42 în raport atât cu articolul 191 TFUE, care definește obiectivele politicii Uniunii în domeniul mediului, cât și cu articolul 37 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, care garantează protecția mediului.

Conform articolului 3 alineatul (3) din Directiva 2001/42, planurile și programele prevăzute la alineatul (2) al acestui articol care stabilesc utilizarea unor zone mici la nivel local, precum și modificări minore ale planurilor și programelor prevăzute la alineatul (2) menționat necesită o evaluare ecologică numai în cazul în care statele membre stabilesc că pot avea efecte semnificative asupra mediului.

În temeiul legislației naționale de transpunere a articolului 3 alineatul (3) menționat, Consiliul municipal al Comune di Venezia (municipalitatea Veneția, Italia) aprobase un proiect de lucrări de construcții pe o insulă situată în laguna Veneția, care făcuse obiectul unei evaluări a efectelor asupra mediului în temeiul Directivei 92/43, însă nu al unei evaluări ecologice în sensul Directivei 2001/42. În această ultimă privință, comisia regională competentă considerase, pe de o parte, că planul în cauză privea numai utilizarea unor zone mici la nivel local și, pe de altă parte, că acest plan nu avea efecte semnificative asupra mediului.

Prin decizia din 2 octombrie 2014, commissario straordinario (comisarul extraordinar) al Comune di Venezia (municipalitatea Veneția) aprobase planul menționat fără a aduce nicio modificare.

Associazione Italia Nostra Onlus, al cărei obiectiv este promovarea protecției și valorificării patrimoniului istoric, artistic și cultural italian, a sesizat Tribunale amministrativo regionale per il Veneto (Tribunalul Administrativ Regional din Veneto, Italia) cu o acțiune împotriva acestei decizii de aprobare, precum și împotriva altor acte,

contestând în special validitatea articolului 3 alineatul (3) din Directiva 2001/42 în raport cu dreptul Uniunii.

Apreciind că articolul 3 alineatul (3) din Directiva 2001/42 este nevalid în raport cu articolul 191 TFUE și cu articolul 37 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, Tribunale amministrativo regionale per il Veneto (Tribunalul Administrativ Regional din Veneto) a supus Curții această problemă de validitate.

Cu privire la acest aspect, Curtea arată că din articolul 3 alineatul (3) din Directiva 2001/42 coroborat cu considerentul (10) al acestei directive rezultă că, pentru planurile și programele care stabilesc utilizarea unor zone mici la nivel local, autoritățile competente ale statului membru în cauză trebuie să efectueze o examinare prealabilă pentru a verifica dacă un anumit plan sau program poate avea efecte semnificative asupra mediului și că aceste autorități trebuie, ulterior, să supună în mod obligatoriu acest plan sau acest program unei evaluări ecologice în temeiul acestei directive dacă ajung la concluzia că respectivul plan sau program poate avea astfel de efecte asupra mediului.

Întrucât nu exclude de la evaluarea ecologică, în temeiul acestei directive, niciun plan sau program care poate avea efecte semnificative asupra mediului, această dispoziție se înscrie în obiectivul urmărit de directiva menționată de a asigura un nivel înalt de protecție a mediului. În această privință, revine statelor membre obligația de a adopta, în cadrul competențelor lor, toate măsurile necesare, generale sau speciale, pentru ca toate planurile sau programele care pot avea efecte semnificative asupra mediului în sensul Directivei 2001/42 să facă obiectul unei evaluări ecologice, înainte de adoptarea lor, în conformitate cu mijloacele procedurale și cu criteriile prevăzute de directiva menționată. În orice caz, simplul risc că autoritățile naționale, prin comportamentul lor, ar putea să eludeze aplicarea Directivei 2001/42 nu este de natură să determine nevaliditatea articolului 3 alineatul (3) din această directivă.

În consecință, potrivit Curții, nu rezultă că Parlamentul și Consiliul, adoptând articolul 3 alineatul (3) din Directiva 2001/42, au săvârșit o eroare vădită de apreciere în raport cu articolul 191 TFUE. Prin urmare, din această dispoziție nu reiese niciun element de natură să îi afecteze validitatea în raport cu articolul 191 TFUE. Rezultă că din aceasta nu reiese niciun element de natură să îi afecteze validitatea în raport cu articolul 37 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

Răspunzând la o întrebare de interpretare adresată cu titlu subsidiar de instanța de trimitere, Curtea precizează, în plus, că articolul 3 alineatul (3) din Directiva 2001/42 coroborat cu considerentul (10) al acesteia trebuie interpretat în sensul că noțiunea de „zone mici la nivel local” care figurează la alineatul (3) menționat trebuie definită prin referire la suprafața zonei vizate în următoarele condiții:

- planul sau programul este elaborat și/sau adoptat de o autoritate locală, iar nu de o autoritate regională sau națională și

- această zonă, în interiorul cadrului de competență teritorială a autorității locale, reprezintă, proporțional cu această competență teritorială, o dimensiune redusă.

Hotărârea din 22 septembrie 2011, Valčiukienė ș.a. (C-295/10, [EU:C:2011:608](#))³³

„Directiva 2001/42/CE – Evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului – Planuri care stabilesc utilizarea unor zone mici la nivel local – Articolul 3 alineatul (3) – Documente de amenajare a teritoriului la nivel local care nu se referă decât la un singur obiect de activitate economică – Evaluare în temeiul Directivei 2001/42/CE exclusă de dreptul național – Putere de apreciere a statelor membre – Articolul 3 alineatul (5) – Legătură cu Directiva 85/337/CEE – Articolul 11 alineatele (1) și (2) din Directiva 2001/42/CE”

În Hotărârea Valčiukienė ș.a., Curtea precizează marja de apreciere de care dispun statele membre în temeiul articolului 3 alineatul (5) din Directiva 2001/42 pentru a stabili dacă planurile sau programele menționate la alineatul (3) al acestui articol pot avea efecte semnificative asupra mediului.

Prin deciziile din 23 martie și din 20 aprilie 2006, Pakruojo rajono savivaldybė (Consiliul districtului Pakruojas, Lituania) a aprobat planuri detaliate privind construirea a două complexuri imobiliare cu o capacitate de 4 000 de porci pentru creșterea intensivă a porcinelor, precum și destinația parcelelor de teren pe care urmau să fie amplasate aceste complexuri imobiliare.

Acțiunile formulate împotriva acestor două decizii au fost respinse de Šiaulių apygardos administracinis teismas (Tribunalul Administrativ Regional din Šiauliai, Lituania). În acest context, instanța menționată a arătat că, potrivit dreptului național, procedura pentru evaluarea strategică a efectelor asupra mediului nu se aplică documentelor de amenajare a teritoriului care, precum cele două planuri detaliate contestate, nu se referă decât la un singur obiect de activitate economică.

Sesizată în recurs, Vyriausioji administracinis teismas (Curtea Administrativă Supremă, Lituania) a confirmat că reglementarea națională aplicabilă la data faptelor din litigiul principal nu impunea efectuarea unei evaluări strategice a efectelor asupra mediului ale celor două planuri contestate. Totuși, având în vedere faptul că această reglementare constituia punerea în aplicare a Directivei 2001/42, instanța menționată a decis să adreseze Curții întrebarea preliminară privind problema dacă această măsură națională de transpunere era compatibilă cu Directiva 2001/42.

În această privință, Curtea constată că planuri precum cele contestate în cauza principală sunt menționate la articolul 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/42, pentru care, sub rezerva alineatului (3) al aceluiași articol, este obligatorie efectuarea unei evaluări ecologice.

³³ Această hotărâre este prezentată și în secțiunea IV., „Aplicarea cumulată a directivelor care impun o evaluare a efectelor”.

Potrivit Curții, planurile în discuție în litigiul principal pot intra, în plus, sub incidența articolului 3 alineatul (3) din Directiva 2001/42, potrivit căruia planurile prevăzute la alineatul (2) care stabilesc utilizarea unor zone mici la nivel local sunt în mod obligatoriu supuse unei evaluări numai în cazul în care statele membre „stabilesc că pot avea efecte semnificative asupra mediului”. În acest context, articolul 3 alineatul (5) din Directiva 2001/42 permite statelor membre să stabilească dacă planurile prevăzute la alineatul (3) al aceluiași articol pot avea efecte semnificative asupra mediului printr-o examinare a fiecărui caz, prin specificarea tipurilor de planuri și programe sau prin combinarea celor două abordări.

Marja de apreciere de care dispun statele membre în temeiul articolului 3 alineatul (5) din Directiva 2001/42 în stabilirea anumitor tipuri de planuri care pot avea efecte semnificative asupra mediului este totuși limitată de obligația, prevăzută la articolul 3 alineatul (3) din Directiva 2001/42 coroborat cu alineatul (2) al aceluiași articol, de a supune unei evaluări ecologice planurile care ar putea avea efecte semnificative asupra mediului, pune în special din motive legate de caracteristicile acestora, de efectele lor și de zonele care ar putea fi afectate.

Prin urmare, un stat membru care ar stabili un criteriu care ar avea drept consecință faptul că, în practică, o categorie de proiecte ar fi de la început exclusă în întregime de la evaluarea ecologică ar depăși marja de apreciere de care dispune respectivul stat membru în temeiul articolului 3 alineatul (5) din Directiva 2001/42 coroborat cu alineatele (2) și (3) ale aceluiași articol, cu excepția cazului în care s-ar putea considera, pe baza unor criterii pertinente, precum, printre altele, obiectul acestora, mărimea teritoriului pe care îl ocupă sau caracterul sensibil al zonelor naturale în cauză, că niciunul dintre proiectele excluse nu ar putea avea efecte importante asupra mediului.

Astfel, Curtea concluzionează că articolul 3 alineatul (5) din Directiva 2001/42 coroborat cu articolul 3 alineatul (3) din aceasta trebuie interpretat în sensul că se opune unei reglementări naționale precum cea în cauză, care prevede în mod general și fără o examinare a fiecărui caz că o evaluare în temeiul directivei menționate nu trebuie efectuată atunci când planurile care stabilesc utilizarea unor zone mici la nivel local nu se referă decât la un singur obiect de activitate economică. Astfel, un asemenea criteriu nu este de natură să permită să se aprecieze dacă un plan are sau nu efecte semnificative asupra mediului.

ii. Planuri și programe care intră sub incidența articolului 3 alineatul (4) din Directiva 2001/42

Hotărârea din 22 februarie 2022 (Marea Cameră), Bund Naturschutz in Bayern (C-300/20, [EU:C:2022:102](#))

„Trimitere preliminară – Mediu – Directiva 2001/42/CE – Evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului – Articolul 2 litera (a) – Noțiunea de «planuri și programe» – Articolul 3 alineatul (2) litera (a) – Acte elaborate pentru anumite sectoare și care definesc un cadru în care punerea în aplicare a proiectelor enumerate în anexele I și II la Directiva 2011/92/UE va putea fi autorizată în viitor – Articolul 3 alineatul (4) – Acte care definesc un cadru în care punerea în aplicare a proiectelor va putea fi autorizată în viitor – Regulament de protecție a peisajului adoptat de o autoritate locală”

În Hotărârea Bund Naturschutz in Bayern, al cărei cadru factual a fost prezentat anterior³⁴, Curtea statuează de asemenea că o măsură națională precum Regulamentul Inntal Süd, care urmărește să protejeze natura și peisajul și enunță în acest scop interdicții generale, precum și obligații de autorizare fără a prevedea norme suficient de detaliate în ceea ce privește conținutul, elaborarea și punerea în aplicare a unor proiecte, nu intră în domeniul de aplicare al articolului 3 alineatul (4) din Directiva 2001/42. Potrivit acestei dispoziții, revine statelor membre sarcina de a determina dacă planurile și programele, altele decât cele prevăzute la alineatul (2) al acestui articol, care definesc cadrul în care punerea în aplicare a proiectelor poate fi autorizată în viitor, pot avea efecte semnificative asupra mediului, astfel încât trebuie efectuată o evaluare ecologică.

3. Consultări

Hotărârea din 20 octombrie 2011, Seaport (NI) ș.a. (C-474/10, [EU:C:2011:681](#))

„Cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare – Directiva 2001/42/CE – Articolul 6 – Desemnarea, în vederea consultării, a unei autorități care poate fi interesată de efectele asupra mediului ale aplicării planurilor și programelor – Posibilitatea oferită unei autorități consultative de a elabora planuri sau programe – Obligația de desemnare a unei autorități distincte – Normele privind informarea și consultarea autorităților și a publicului”

Sesizată cu titlu preliminar de Court of Appeal in Northern Ireland (Curtea de Apel din Irlanda de Nord, Regatul Unit), Curtea precizează în ce condiții o autoritate desemnată

³⁴ În ceea ce privește cadrul factual și juridic al litigiului, a se vedea secțiunea II.1.a), „Planuri și programe care intră sub incidența Directivei 2001/42”. Această hotărâre este prezentată și în secțiunea II.2.a) i., „Planuri și programe care intră sub incidența articolului 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/42”.

de legislația națională în vederea desfășurării procedurii de consultare prevăzute la articolul 6 alineatul (3) din Directiva 2001/42 poate fi ea însăși responsabilă de elaborarea unui plan sau a unui program care intră sub incidența acestei proceduri.

În conformitate cu articolul 6 alineatul (3) din Directiva 2001/42, statele membre desemnează autoritățile care trebuie consultate la elaborarea unui raport de mediu al unui plan sau program în temeiul acestei directive și care, date fiind responsabilitățile specifice în domeniul mediului, pot fi interesate de efectele asupra mediului ale aplicării planurilor și programelor.

În cadrul executării acestei obligații, dreptul nord-irlandez desemnase Department of the Environment (Ministerul Mediului, Irlanda de Nord) ca fiind organismul consultativ în sensul articolului 6 alineatul (3) din Directiva 2001/42. Totuși, în cauza cu care era sesizată instanța de trimitere, acest Department of the Environment (Ministerul Mediului) era el însuși responsabil de elaborarea unui plan supus unei evaluări ecologice în temeiul directivei menționate. În aceste condiții, instanța de trimitere a decis să solicite Curții să stabilească dacă, atunci când o autoritate națională este în același timp organul responsabil de planul în cauză și organismul desemnat de legislația națională în vederea desfășurării procedurii de consultare, statul membru este obligat să desemneze o nouă autoritate consultativă, distinctă și independentă de prima.

Cu privire la acest aspect, Curtea statuează că, în împrejurări precum cele în discuție în litigiul principal, articolul 6 alineatul (3) din Directiva 2001/42 nu impune înființarea sau desemnarea unei alte autorități consultative în sensul acestei dispoziții, în măsura în care, în cadrul autorității care este în mod obișnuit responsabilă de inițierea consultărilor în domeniul mediului și care este desemnată ca atare, se organizează o separare funcțională într-o asemenea măsură încât o entitate administrativă din cadrul acesteia dispune de o autonomie reală care implică în special faptul că entitatea respectivă are mijloacele administrative și umane care îi sunt proprii și că este în măsură să îndeplinească misiunile atribuite autorităților consultative în sensul articolului 6 alineatul (3) din această directivă și, în special, să își exprime în mod obiectiv opinia asupra planului sau a programului preconizat de autoritatea de care aparține.

În plus, instanța de trimitere solicitase Curții să precizeze termenele stabilite în vederea desfășurării procedurii de consultare. În această privință, articolul 6 alineatul (2) din Directiva 2001/42 impune ca autorităților desemnate și publicului afectat sau care poate fi afectat să li se dea „ocazia efectivă” „și din timp ” să își exprime opiniile asupra proiectului de plan sau program, precum și asupra raportului de mediu alăturat acestuia.

Potrivit Curții, această dispoziție trebuie interpretată în sensul că nu impune ca termenele în care autoritățile desemnate sau publicul afectat ori care poate fi afectat în sensul alineatelor (3) și (4) ale acestui articol trebuie să își poată exprima opiniile asupra unui anumit proiect de plan sau de program, precum și asupra raportului de mediu să fie stabilite în mod clar în cadrul reglementării naționale care transpune această

directivă. În consecință, alineatul (2) menționat nu se opune stabilirii unor astfel de termene de la caz la caz de autoritatea care elaborează planul sau programul. Totuși, în această din urmă situație, același alineat (2) impune ca, în vederea consultării acestor autorități și a publicului cu privire la un anumit proiect de plan sau de program, termenul stabilit efectiv să fie suficient și să permită astfel ca acesta din urmă să aibă ocazia efectivă să își exprime opiniile în timp util asupra acestui proiect de plan sau de program, precum și asupra raportului de mediu alăturat planului sau programului respectiv.

III. Menținerea provizorie a efectelor unor acte naționale adoptate cu încălcarea obligației de a efectua o evaluare a efectelor

1. Acte naționale adoptate cu încălcarea Directivei 2011/92

Hotărârea din 29 iulie 2019 (Marea Cameră), Inter-Environnement Wallonie și Bond Beter Leefmilieu Vlaanderen (C-411/17, [EU:C:2019:622](#))

„Trimitere preliminară – Mediu – Convenția de la Espoo – Convenția de la Aarhus – Conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică – Directiva 92/43/CEE – Articolul 6 alineatul (3) – Noțiunea de «proiect» – Evaluarea efectelor asupra sitului în cauză – Articolul 6 alineatul (4) – Noțiunea de «motive cruciale de interes public major» – Conservarea păsărilor sălbatice – Directiva 2009/147/CE – Evaluarea efectelor anumitor proiecte publice și private asupra mediului – Directiva 2011/92/UE – Articolul 1 alineatul (2) litera (a) – Noțiunea de «proiect» – Articolul 2 alineatul (1) – Articolul 4 alineatul (1) – Evaluarea efectelor asupra mediului – Articolul 2 alineatul (4) – Exceptarea de la evaluare – Eliminarea treptată a energiei nucleare – Legislație națională care prevede, pe de o parte, reluarea, pentru o durată de aproape 10 ani, a activității de producție industrială de energie electrică a unei centrale nucleare oprite, având ca efect amânarea cu 10 ani a datei inițial stabilite de legiuitorul național pentru dezactivarea și încetarea activității acesteia și, pe de altă parte, amânarea tot cu 10 ani a termenului inițial prevăzut de același legiuitor pentru dezactivarea și oprirea producției industriale de energie electrică a unei centrale în activitate – Lipsa evaluării efectelor asupra mediului”

În această hotărâre, al cărei cadru factual a fost prezentat anterior³⁵, Curtea declară că o instanță națională poate, în mod excepțional, dacă dreptul intern îi permite, să mențină efectele unor măsuri precum cele în discuție în litigiul principal, care ar fi fost adoptate cu încălcarea obligațiilor prevăzute de Directivele 2011/92 și 92/43, dacă această menținere este justificată de considerații imperative legate de necesitatea înlăturării unei amenințări reale și grave de întrerupere a aprovizionării cu energie electrică a statului membru în cauză, căreia nu i se poate face față prin alte mijloace și alternative, în special în cadrul pieței interne. Menținerea respectivă nu poate acoperi însă decât perioada strict necesară pentru remedierea acestei nelegalități.

³⁵ În ceea ce privește cadrul factual și juridic al litigiului, a se vedea secțiunea I.1.a), „Noțiunea de «proiect»”. Această hotărâre este prezentată și în secțiunile I.2.a), „Proiecte care prezintă riscul de a avea efecte semnificative asupra mediului (anexa I)”, și I.2.c), „Exceptări de la obligația de evaluare a efectelor”.

2. Acte naționale adoptate cu încălcarea Directivei 2001/42

Hotărârea din 28 februarie 2012 (Marea Cameră), Inter-Environnement Wallonie și Terre wallonne (C-41/11, [EU:C:2012:103](#))

„Protecția mediului – Directiva 2001/42/CE – Articolele 2 și 3 – Evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului – Protecția apelor împotriva poluării cu nitrați proveniți din surse agricole – Plan sau program – Lipsa unei evaluări ecologice prealabile – Anularea unui plan sau a unui program – Posibilitatea de a menține efectele planului sau ale programului – Condiții”

În Hotărârea Inter-Environnement Wallonie și Terre wallonne, Curtea consideră că, în condiții excepționale, un program de acțiune în domeniul mediului adoptat cu încălcarea Directivei 2001/42 poate fi menținut în vigoare până la adoptarea unei măsuri alternative.

În cauza principală, două ONG-uri belgiene, Inter-Environnement Wallonie ASBL și Terre wallonne ASBL, au sesizat Conseil d'État (Consiliul de Stat, Belgia) cu o acțiune în anularea unui decret al guvernului valon care viza transpunerea anumitor dispoziții ale Directivei 91/676³⁶.

Apreciind că decretul atacat constituie un „plan sau program” în sensul articolului 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/42, Conseil d'État (Consiliul de Stat) a constatat că lipsa unei evaluări ecologice prealabile, astfel cum este impusă de această directivă, ar trebui, în principiu, să conducă la anularea decretului în cauză.

Cu toate acestea, întrucât anularea cu efect retroactiv a decretului atacat ar priva, în Regiunea Valonă, ordinea juridică belgiană de orice măsură de transpunere a Directivei 91/676 până la refacerea actului anulat și ar crea astfel o situație de încălcare de către Regatul Belgiei a obligațiilor care îi revin în temeiul acestei din urmă directive, Conseil d'État (Consiliul de Stat) a decis să solicite Curții să se pronunțe cu privire la posibilitatea de a menține în vigoare decretul atacat până la adoptarea unei reglementări alternative.

În această privință, Curtea amintește că, în cazul în care o instanță națională este sesizată cu o acțiune prin care se urmărește anularea unui act național care constituie un „plan sau program” în sensul Directivei 2001/42, adoptat cu încălcarea obligației de a efectua o evaluare ecologică prealabilă, instanța în cauză este obligată să adopte toate măsurile prevăzute de dreptul său național pentru a remedia omiterea unei astfel de evaluări, inclusiv eventuala suspendare sau anulare a planului sau a programului atacat.

Cu toate acestea, având în vedere împrejurările specifice ale cauzei principale, instanța de trimitere va putea fi în mod excepțional autorizată să facă uz de dispoziția sa

³⁶ Directiva 91/676/CEE a Consiliului din 12 decembrie 1991 privind protecția apelor împotriva poluării cu nitrați proveniți din surse agricole (JO 1991, L 375, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 81).

națională care îi permite să mențină anumite efecte ale unui act național anulat, în măsura în care:

- acest act național constituie o măsură de transpunere corectă a Directivei 91/676;
- adoptarea și intrarea în vigoare a noului act național care conține programul de acțiune în sensul articolului 5 din această directivă nu permite evitarea efectelor negative asupra mediului care decurg din anularea actului atacat;
- anularea acestui act atacat ar avea drept consecință crearea unui vid juridic în ceea ce privește transpunerea Directivei 91/676 care ar fi mai dăunător pentru mediu în sensul că această anulare s-ar manifesta printr-o protecție mai redusă a apelor împotriva poluării cu nitrați proveniți din surse agricole și ar contraveni astfel chiar obiectivului esențial al acestei directive și
- o menținere excepțională a efectelor unui astfel de act nu acoperă decât perioada strict necesară pentru adoptarea măsurilor care să permită remedierea neregularității constatate.

Hotărârea din 28 iulie 2016, Association France Nature Environnement (C-379/15, [EU:C:2016:603](#))

„Trimitere preliminară – Directiva 2001/42/CE – Evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului – Act național incompatibil cu dreptul Uniunii – Consecințe juridice – Competența instanței naționale de a menține provizoriu anumite efecte ale actului menționat – Articolul 267 al treilea paragraf TFUE – Obligația de a sesiza Curtea cu o trimitere preliminară”

Sesizată cu o cerere de decizie preliminară formulată de Conseil d'État (Consiliul de Stat, Franța), Curtea confirmă jurisprudența sa cu privire la posibilitatea instanțelor naționale de a menține în mod excepțional și provizoriu efectele actelor naționale incompatibile cu dispozițiile Directivei 2001/42.

Cererea de decizie preliminară are la origine o acțiune formulată în fața Conseil d'État (Consiliul de Stat) prin care era pusă în discuție compatibilitatea dreptului francez de transpunere cu Directiva 2001/42. În acest context, instanța respectivă a anulat printre altele dispozițiile Decretului nr. 2012-616 care definesc autoritatea competentă în materie de mediu care trebuie să fie consultată în cadrul evaluării ecologice în temeiul directivei menționate.

Potrivit Conseil d'État (Consiliul de Stat, Franța), retroactivitatea anulării în parte a acestui decret prezenta totuși riscul repunerii în discuție nu numai a legalității planurilor și a programelor adoptate în temeiul acestuia, ci și a legalității oricărui act adoptat pe baza acestora din urmă. Or, o astfel de situație ar putea aduce atingere atât respectării principiului securității juridice, cât și realizării obiectivelor Uniunii privind protecția mediului.

În aceste condiții, Conseil d'État (Consiliul de Stat, Franța) a solicitat Curții să precizeze în ce condiții o instanță națională poate menține anumite efecte ale unui act național

incompatibil cu Directiva 2001/42 și dacă o instanță națională de ultim grad de jurisdicție este, într-o asemenea situație, întotdeauna obligată să sesizeze Curtea cu titlu preliminar.

Amintind jurisprudența sa rezultată din Hotărârea Inter-Environnement Wallonie și Terre wallonne³⁷, Curtea răspunde, în primul rând, că o instanță națională poate, atunci când dreptul intern permite acest lucru, în mod excepțional și de la caz la caz, să limiteze în timp anumite efecte ale declarării nelegalității unei dispoziții de drept național care a fost adoptată cu încălcarea obligațiilor prevăzute de Directiva 2001/42, cu condiția ca o astfel de limitare să se impună printr-o cerință imperativă legată de protecția mediului și ținând seama de împrejurările specifice ale cauzei cu care este sesizată. Această posibilitate excepțională nu poate să fie însă exercitată decât dacă sunt îndeplinite toate condițiile care reies din Hotărârea din 28 februarie 2012, Inter-Environnement Wallonie și Terre wallonne.

În al doilea rând, Curtea răspunde afirmativ la întrebarea dacă o instanță națională ale cărei decizii nu mai sunt supuse unei căi de atac jurisdicționale este, în principiu, obligată să sesizeze Curtea cu titlu preliminar înainte de a utiliza posibilitatea excepțională de a menține provizoriu dispoziții de drept intern considerate contrare dreptului Uniunii. Potrivit Curții, o astfel de instanță națională nu este scutită de această obligație decât atunci când este convinsă – fapt pe care trebuie să îl demonstreze în mod detaliat – că nu există nicio îndoială rezonabilă cu privire la interpretarea și la aplicarea condițiilor care reies din Hotărârea Inter-Environnement Wallonie și Terre wallonne.

Hotărârea din 25 iunie 2020 (Marea Cameră), A ș.a. (Turbine eoliene la Aalter și la Nevele) (C-24/19, [EU:C:2020:503](#))

„Trimitere preliminară – Directiva 2001/42/CE – Evaluarea efectelor asupra mediului – Certificat de urbanism în vederea amplasării și a exploatării unor turbine eoliene – Articolul 2 litera (a) – Noțiunea de «planuri și programe» – Condiții de acordare a certificatului stabilite printr-un ordin și printr-o circulară – Articolul 3 alineatul (2) litera (a) – Acte naționale care definesc un cadru în care punerea în aplicare a unor proiecte va putea fi autorizată în viitor – Lipsa unei evaluări ecologice – Menținerea efectelor actelor naționale și ale certificatelor acordate în temeiul acestora după constatarea neconformității acestor acte cu dreptul Uniunii – Condiții”

În ceea ce privește posibilitatea instanțelor naționale de a menține provizoriu și excepțional efectele actelor naționale adoptate cu încălcarea obligațiilor prevăzute de Directiva 2001/42, Curtea amintește în această hotărâre, al cărei cadru factual a fost prezentat anterior³⁸, că statele membre sunt ținute să elimine consecințele ilicite ale unei astfel de încălcări a dreptului Uniunii. Aceasta subliniază că, ținând seama de

³⁷ Hotărârea din 28 februarie 2012, Inter-Environnement Wallonie și Terre wallonne (C-41/11, EU:C:2012:103).

³⁸ În ceea ce privește cadrul factual și juridic al litigiului, a se vedea secțiunea II.1.a), intitulată „Planuri și programe care intră sub incidența Directivei 2001/42”. Această hotărâre este prezentată și în secțiunea II.2.a) i., „Planuri și programe care intră sub incidența articolului 3 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2001/42”.

imperativul unei aplicări uniforme a dreptului Uniunii, numai ea poate, cu titlu excepțional și pentru considerații imperative de interes general, să acorde suspendarea provizorie a efectului de înlăturare a dispoziției de drept al Uniunii încălcate, în măsura în care o reglementare națională abilitează instanța națională să mențină anumite efecte ale unor astfel de acte în cadrul litigiului cu care este sesizată. În consecință, Curtea statuează că, într-o situație precum cea din speță, instanța națională nu putea menține efectele ordinului și ale circularei și nici ale certificatului eliberat în temeiul acestora decât dacă dreptul intern îi permitea acest lucru în cadrul litigiului cu care era sesizată și în ipoteza în care anularea certificatului respectiv ar putea avea efecte semnificative asupra aprovizionării cu energie electrică, în speță în Belgia, și numai pe perioada strict necesară pentru remedierea acestei nelegalități.

IV. Aplicarea cumulată a directivelor care impun o evaluare a efectelor

Hotărârea din 22 septembrie 2011, Valčiukienė ș.a. (C-295/10, [EU:C:2011:608](#))

„Directiva 2001/42/CE – Evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului – Planuri care stabilesc utilizarea unor zone mici la nivel local – Articolul 3 alineatul (3) – Documente de amenajare a teritoriului la nivel local care nu se referă decât la un singur obiect de activitate economică – Evaluare în temeiul Directivei 2001/42/CE exclusă de dreptul național – Putere de apreciere a statelor membre – Articolul 3 alineatul (5) – Legătură cu Directiva 85/337/CEE – Articolul 11 alineatele (1) și (2) din Directiva 2001/42/CE”

În această hotărâre, al cărei cadru factual a fost prezentat anterior³⁹, instanța de trimitere a solicitat de asemenea Curții să stabilească dacă o evaluare ecologică efectuată în temeiul Directivei 85/337 înlătură obligația de a efectua o astfel de evaluare în temeiul Directivei 2001/42.

În această privință, Curtea amintește că, conform articolului 11 alineatul (1) din Directiva 2001/42, o evaluare ecologică realizată în conformitate cu această directivă nu trebuie să aducă atingere cerințelor Directivei 85/337. Rezultă că o evaluare ecologică efectuată în temeiul Directivei 85/337 se adaugă, atunci când dispozițiile directivei menționate impun acest lucru, evaluării ecologice efectuate în temeiul Directivei 2001/42.

Tot astfel, o evaluare a efectelor asupra mediului efectuată în temeiul Directivei 85/337 nu trebuie să aducă atingere cerințelor proprii Directivei 2001/42 și nu poate să înlăture obligația de a efectua evaluarea ecologică pe care o impune această din urmă directivă în scopul de a răspunde aspectelor referitoare la mediu specifice acesteia.

Prin urmare, este necesar să se aplice în mod cumulativ cerințele Directivelor 2001/42 și 85/337.

În această privință, Curtea precizează că, în situația în care o procedură coordonată sau comună ar fi fost prevăzută de statul membru în cauză, rezultă din articolul 11 alineatul (2) din Directiva 2001/42 că, în cadrul unei astfel de proceduri, este obligatoriu să se verifice dacă evaluarea ecologică a fost efectuată în conformitate cu toate dispozițiile cuprinse în diversele directive în cauză.

În aceste condiții, revine instanței de trimitere sarcina de a verifica dacă evaluarea care, în cauza principală, a fost efectuată în temeiul Directivei 85/337 poate fi considerată drept expresia unei proceduri coordonate sau comune și dacă aceasta respectă deja toate cerințele Directivei 2001/42. În cazul în care s-ar dovedi că aceasta este situația, nu

³⁹ În ceea ce privește cadrul factual și juridic al litigiului, a se vedea secțiunea II.2.b) i., „Planuri și programe care intră sub incidența articolului 3 alineatul (3) din Directiva 2001/42”.

ar mai exista obligația de a efectua o nouă evaluare în temeiul acestei din urmă directive.

CURTEA DE JUSTIȚIE
A UNIUNII EUROPENE

Direcția cercetare și documentare

Februarie 2024